

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 7 Ιανουαρίου 2015 με την εξής σύνθεση : Νικόλαος Αγγελάρας, Πρόεδρος, Φλωρεντία Καλδή, Ιωάννης Σαρμάς, Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, Σωτηρία Ντούνη, Χρυσούλα Καραμαδούκη, Μαρία Βλαχάκη και Άννα Λιγωμένου, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Γεωργία Μαραγκού, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Μαρία Αθανασοπούλου, Ασημίνα Σαντοριναίου, Ελένη Λυκεσά, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Αργυρώ Λεβέντη, Στυλιανός Λεντιδάκης, Χριστίνα Ρασσιά, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Αγγελική Μαυρουδή, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας (εισηγητής), Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου και Βασιλική Προβίδη, Σύμβουλοι. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας : Μιχαήλ Ζυμής.

Για να δικάσει την από 1 Νοεμβρίου 2011 (Α.Β.Δ. .../2011 ΙΙΙ Τμ. και .../2014 Ολ. Ε.Σ.) έφεση - αγωγή:

Του ... του ..., στρατιωτικού συνταξιούχου, κατοίκου ... (οδός ... αριθ. ... – Τ.Κ. ...), ο οποίος παρέστη μετά του πληρεξουσίου δικηγόρου του ... (ΑΜ/ΔΣΑ ...),

κ α τ ά του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο εκπροσωπεί ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παρέστη με το Νικόλαο Καραγιώργη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και

κ α τ ά α) της .../19.11.2010 πράξης της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, β) κάθε άλλης συναφούς προγενέστερης ή μεταγενέστερης πράξης ή παράλειψης της Διοίκησης.

Η ανωτέρω έφεση - αγωγή εισάγεται για εκδίκαση ενώπιον της Ολομέλειας του Δικαστηρίου τούτου μετά τη ΦΠΔ/69144/8.10.2014 πράξη της Επιτροπής του άρθρου 108Α του π.δ. 1225/1981.

Υπέρ του ως άνω εκκαλούντος και κατά του Ελληνικού Δημοσίου ασκήθηκε η από 7.11.2014 (Α.Β.Δ. .../2014) παρέμβαση του του ..., ο οποίος παρέστη αυτοπροσώπως με την ιδιότητα του δικηγόρου (ΑΜ/ΔΣΑ ...).

Με την προσβαλλόμενη πράξη της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους ο εκκαλών πληροφορήθηκε ότι δεν δικαιούται το επίδομα αδείας ούτε δώρο Χριστουγέννων και Πάσχα έτους 2010, διότι, αν και είχε υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας του η σύνταξή του υπερβαίνει τα 2.500 ευρώ.

Με την ένδικη έφεση και για τους λόγους που αναφέρονται σ' αυτή ζητείται η εξαφάνιση της εκκαλούμενης πράξης και η επιστροφή εντόκως των παρανόμως παρακρατηθέντων χρηματικών ποσών που του οφείλονται και αντιστοιχούν στο χρονικό διάστημα από 1.6.2010 και μέχρι την ημερομηνία εκδίκασης της ένδικης υπόθεσης, τα οποία (χρηματικά ποσά) αναλογούν στο χορηγούμενο κατ' έτος δώρο Πάσχα και Χριστουγέννων και επίδομα αδείας.

Με τη σωρευόμενη, στο ανωτέρω δικόγραφο της έφεσης, αγωγή ο εκκαλών – ενάγων επιδιώκει να υποχρεωθεί το εναγόμενο Ελληνικό Δημόσιο να του καταβάλει νομιμοτόκως το ποσό του οφειλόμενου σε αυτόν δώρου εορτών (Χριστουγέννων και Πάσχα) και επιδόματος αδείας, το οποίο ανέρχεται ετησίως

σε 5.538,32 ευρώ και αντιστοιχεί στο χρονικό διάστημα από 1.6.2010 και μέχρι την ημερομηνία εκδίκασης της αγωγής του.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο του εκκαλούντος, ο οποίος ζήτησε να γίνει δεκτή η έφεση - αγωγή και κατέθεσε μετά τη δίκη το από 12.1.2015 υπόμνημα.

Τον παρεμβαίνοντα, ο οποίος ζήτησε να γίνει δεκτή η ασκηθείσα υπέρ της ανωτέρω έφεσης - αγωγής παρέμβαση, κατέθεσε δε ομοίως το από 12.1.2015 υπόμνημα.

Τον αντιπρόσωπο του Υπουργού Οικονομικών, ο οποίος ζήτησε να απορριφθούν η έφεση - αγωγή και η υπέρ αυτής παρέμβαση, κατέθεσε δε το από 12.1.2015 υπόμνημα. Και

Τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος α) ανέπτυξε την από 7.1.2015, γνώμη του, σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010 δεν αντίκεινται στα άρθρα 4 παρ.1 και 5, 17, 20 παρ. 2, 22, 25 παρ. 1 και 3, 28 παρ. 1 και 2 και 36 παρ. 2 του Συντάγματος, ούτε στο άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ και στην αρχή της αναλογικότητας ούτε δε στα άρθρα 15 παρ. 1, 17 και 31 παρ.1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και β) πρότεινε την παραπομπή της υπόθεσης στο Τμήμα για την περαιτέρω εκδίκασή της, καθώς και την απόρριψη της υπέρ του εκκαλούντος παρέμβασης ως απαράδεκτης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη με παρόντες τους δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από τον Πρόεδρο Νικόλαο Αγγελάρα και τη Σύμβουλο Αργυρώ Λεβέντη που αποχώρησαν από την υπηρεσία λόγω ορίου ηλικίας, πλην όμως εγκύρωσ

λαμβάνεται η απόφαση του Δικαστηρίου κατά την παρούσα διάσκεψη κατά την ομόφωνη γνώμη των Δικαστών χωρίς την παρουσία τους, σύμφωνα με τα άρθρα 11 παρ. 2 του ν. 4129/2013 και 78 παρ. 2 του π.δ. 1225/1981. Η Αντιπρόεδρος Ανδρονίκη Θεοτοκάτου και οι Σύμβουλοι Στυλιανός Λεντιδάκης και Βασιλική Προβίδη απουσίασαν λόγω κωλύματος.

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα και

Σκέφθηκε κατά το νόμο

Αποφάσισε τα εξής:

1. Η υπό κρίση έφεση - αγωγή εισάγεται για εκδίκαση ενώπιον της Ολομέλειας του Δικαστηρίου τούτου μετά τη ΦΠΔ/69144/8.10.2014 πράξη της Επιτροπής του άρθρου 108Α «Πρότυπη δίκη – προδικαστικό ερώτημα» του π.δ. 1225/1981, με την οποία έγινε δεκτή η .../19.9.2014 αίτηση του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, για το λόγο ότι με αυτή «τίθεται ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος που αφορά στην κατάργηση ή μείωση, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζουν οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου μόνου του ν. 3847/2010, του δώρου Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδειάς που καταβάλλονται ετησίως στους συνταξιούχους του Δημοσίου, το οποίο έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων, καθόσον αφορούν το σύνολο των συντάξεων που καταβάλλονται από το Δημόσιο και εκκρεμεί μεγάλος αριθμός υποθέσεων».

2.1. Στο άρθρο 108Α του π.δ. 1225/1981, το οποίο προστέθηκε από 2.4.2012 με τα άρθρα 69 και 113 του ν. 4055/2012 (Α' 51/12.3.2012), ορίζονται τα ακόλουθα: «1. Οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα ή μέσο ενώπιον οποιουδήποτε Τμήματος μπορεί ύστερα από αίτημα ενός των διαδίκων ή του Γενικού

Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο να εισαχθεί για εκδίκαση ενώπιον της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου με πράξη τριμελούς Επιτροπής, η οποία αποτελείται από τον Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τον αρχαιότερο Αντιπρόεδρο ή το νόμιμο αναπληρωτή του, όταν η υπόθεση εκκρεμεί ενώπιον του Τμήματος στο οποίο προεδρεύει και τον Πρόεδρο του Τμήματος στο οποίο εκκρεμεί το ένδικο βοήθημα ή μέσο, όταν με αυτό τίθεται ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος που έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων. Η πράξη αυτή που δημοσιεύεται σε δύο εφημερίδες των Αθηνών συνεπάγεται αναστολή εκδίκασης των εκκρεμών υποθέσεων, στις οποίες τίθεται το ίδιο ζήτημα. Η αναστολή δεν καταλαμβάνει την προσωρινή δικαστική προστασία. Στη δίκη δικαιούται να παρέμβει κάθε διάδικος σε εκκρεμή δίκη στην οποία τίθεται το ζήτημα αυτό. Μετά την επίλυσή του, η Ολομέλεια μπορεί να παραπέμπει το ένδικο βοήθημα ή μέσο στο αρμόδιο Τμήμα για περαιτέρω εξέταση. Η απόφαση της Ολομέλειας δεσμεύει τους διαδίκους της ενώπιον της δίκης στους οποίους περιλαμβάνονται και οι παρεμβάντες ... 2. ...».

2.2. Με τις διατάξεις του ανωτέρω άρθρου 108Α του π.δ. 1225/1981, όπως ισχύει μετά το ν. 4055/2012, εισήχθη ο θεσμός της «δίκης – πιλότου» ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου για ένδικα βοηθήματα ή μέσα που εκκρεμούν ενώπιον των Τμημάτων του Δικαστηρίου και στα οποία ανακύπτουν ζητήματα που από τη φύση τους έχουν γενικότερο ενδιαφέρον και αναμένεται να προκαλέσουν σημαντικό αριθμό διαφορών. Ακολούθως, δίνεται η δυνατότητα στον διάδικο που έχει ασκήσει οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα ή μέσο ενώπιον οποιουδήποτε Τμήματος, το οποίο παραμένει εκκρεμές και αφορά σε ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος, καθώς και στον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας

να απευθύνονται με αίτησή τους (απευθείας εισαγωγή) στη Μείζονα Δικαστική Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, προκειμένου αυτή, κρίνοντας πρωτογενώς για τη φύση του ζητήματος ως «γενικότερου ενδιαφέροντος», να αποφανθεί, συμβάλλοντας, με την επίλυσή αυτού, στην ενότητα της νομολογίας και την ασφάλεια του δικαίου. Στην κατά τα ανωτέρω ανοιγείσα δίκη δικαιούται να παρέμβει κάθε διάδικος σε δίκη εκκρεμή, στην οποία τίθεται το ίδιο νομικό ζήτημα. Εξάλλου, από την αδιάστικτη διατύπωση της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 108Α του π.δ. 1225/1981, σύμφωνα με την οποία η Ολομέλεια μπορεί, μετά την επίλυση του ζητήματος, να παραπέμψει το ένδικο βοήθημα ή μέσο στο αρμόδιο Τμήμα για εξέταση, συνάγεται ότι αυτή, όταν επιλαμβάνεται, μέσω της ως άνω διαδικασίας, έφεσης ή οποιουδήποτε άλλου παραδεκτός σωρευόμενου ενδίκου μέσου, δεν περιορίζεται στην επίλυση του ζητήματος που άγεται ενώπιόν της, αλλά εκδικάζει το ένδικο μέσο ερευνώντας το παραδεκτό και βάσιμο αυτού, σύμφωνα με τις ισχύουσες γι' αυτό διατάξεις. Στην αρμοδιότητα αυτή της Δικαστικής Ολομέλειας να ερευνήσει επιπρόσθετα, πέραν του ζητήματος που άγεται ενώπιόν της, το ένδικο βοήθημα ή μέσο ως προς το παραδεκτό και βάσιμο αυτού συνηγορεί το ότι η Τριμελής Επιτροπή κρίνει εκ των ενόντων, βάσει των προβαλλόμενων ισχυρισμών και των στοιχείων των φακέλου που διαθέτει και ο έλεγχος που ασκεί είναι περιορισμένος (Ε.Σ. Ολ. 1510/2016, ΣτΕ Ολ. 601/2012, 1971/2012, 690/2013, 1496/2014).

3.1. Στο άρθρο 98 του Συντάγματος, όπως ισχύει μετά την αναθεώρησή του με το Ψήφισμα της 6^{ης} Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων (Α' 85), ορίζεται, στην παράγραφο 1 περίπτωση στ', ότι στην αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ανήκει, μεταξύ άλλων: «Η εκδίκαση

διαφορών σχετικά με την απονομή συντάξεων ...» και, στην παράγραφο 2, ότι: «Οι αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου ρυθμίζονται και ασκούνται όπως νόμος ορίζει». Επίσης, στο Συνταξιοδοτικό Κώδικα (π.δ. 169/2007, Α' 153) ορίζεται, στο άρθρο 66 παράγραφοι 1 και 6, όπως οι διατάξεις αυτές ίσχυαν κατά το χρόνο άσκησης της υπό κρίση έφεσης (11.1.2011), ότι: «1. Ο κανονισμός και η εντολή πληρωμής των συντάξεων, των βοηθημάτων και των επιδομάτων που βαρύνουν το Δημόσιο και πληρώνονται από αυτό με εξαίρεση τις προσωπικές συντάξεις, γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις αυτού του Κώδικα από τις Διευθύνσεις Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους με πράξη που εκδίδεται από τον Διευθυντή της αρμόδιας Διεύθυνσης Συντάξεων ... Η πράξη κανονισμού σύνταξης υπόκειται σε ένσταση που ασκείται για οποιονδήποτε λόγο στην Επιτροπή Ελέγχου Πράξεων Κανονισμού Συντάξεων ... 6. Η πράξη κανονισμού σύνταξης και η απόφαση της Επιτροπής Ελέγχου Πράξεων Κανονισμού Συντάξεων υπόκεινται σε έφεση στο αρμόδιο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ...».

3.2. Περαιτέρω, στο άρθρο 67 παράγραφος 4 του ως άνω Κώδικα, στο οποίο κωδικοποιήθηκαν οι διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 1 του ν. 4448/1964 και 63 παρ. 1 του π.δ. 774/1980, ορίζεται ότι: «Κατά των πράξεων ή παραλείψεων του Διευθυντή της αρμόδιας Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Συντάξεων που είναι σχετικές με την εκτέλεση πράξεων ή αποφάσεων κανονισμού συντάξεων σε βάρος του Δημοσίου καθώς και κατά των πράξεων ή παραλείψεων του Υπουργού Οικονομικών των σχετικών με την πληρωμή συντάξεων γενικά, ... μπορεί να ασκηθεί ένσταση στο Ελεγκτικό Συνέδριο ... Η ένσταση κρίνεται από το αρμόδιο Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου,

σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 7 παρ. 5, 28-31, 47, 49-52 και 56-62 του π.δ. 774/1980 για τον Οργανισμό του Ελεγκτικού Συνεδρίου». Άλλωστε, σύμφωνα με τις 48208/1965 (Β' 274) και 7818/28.3.1979 (Β' 420) αποφάσεις της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου «περί καθορισμού των Κλιμακίων και Τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου και της αρμοδιότητας αυτών», στην αρμοδιότητα του Α' Κλιμακίου ανήκει, μεταξύ άλλων, και η εκδίκαση των κατά το άρθρο 5 του ν. 4448/1964 (άρθρο 63 παρ. 1 του π.δ. 774/1980 και ήδη άρθρο 90 παρ. 1 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, Α' 52/28.2.2013) ενστάσεων. Από το συνδυασμό των προαναφερομένων διατάξεων συνάγεται ότι οι πράξεις ή παραλείψεις του Υπουργού των Οικονομικών ή των νομίμως από αυτόν εξουσιοδοτημένων διοικητικών οργάνων, οι οποίες εκδίδονται στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς τους για την εκτέλεση των πράξεων κανονισμού ή την πληρωμή των συντάξεων γενικά, δεν προσβάλλονται με έφεση ενώπιον του Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αλλά προσβάλλονται με ένσταση του άρθρου 90 παρ. 1 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο ενώπιον του αρμόδιου Α' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, οι σχετικές Πράξεις του οποίου μπορούν στη συνέχεια να προσβληθούν με έφεση ενώπιον του αρμόδιου Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Σε περίπτωση δε που ένσταση εισαχθεί σε Τμήμα του Δικαστηρίου, αυτό, ως αναρμόδιο για την εκδίκασή της, παραπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο ως άνω Κλιμάκιο (Ε.Σ. Ολ. 1510/2016).

4.1. Με την ένδικη έφεση ζητείται η ακύρωση της .../19.11.2010 πράξης της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ., με την οποία ο εκκαλών πληροφορήθηκε ότι δεν δικαιούται το δώρο Χριστουγέννων και Πάσχα καθώς και το επίδομα αδειάς

για το έτος 2010, διότι, αν και είχε υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας του, η μηνιαία σύνταξή του υπερβαίνει τα 2.500 ευρώ. Η πράξη αυτή αφορά στην πληρωμή σύνταξης συνταξιούχου του Δημοσίου, κατά την έννοια του προαναφερθέντος και εφαρμοστέου εν προκειμένω άρθρου 63 του π.δ. 774/1980, και, παρά το γεγονός ότι έχει πληροφοριακό χαρακτήρα, εντούτοις περιέχει ατομική ως προς τον εκκαλούντα ουσιαστική «συνταξιοδοτική εν ευρεία έννοια κρίση», καθόσον μέσω αυτής ενημερώνεται ότι δεν συντρέχουν στο πρόσωπό του οι εκ του νόμου προϋποθέσεις καταβολής του επιδόματος Χριστουγέννων και Πάσχα καθώς και του επιδόματος αδειάς, με συνέπεια να εξατομικεύονται για τον εκκαλούντα οι σχετικές ρυθμίσεις του ν. 3847/2010 και να μεταβάλλεται δυσμενώς για το μέλλον η νομική και πραγματική του κατάσταση. Η δε επερχόμενη μεταβολή δεν αφορά στα συνταξιοδοτικά δεδομένα, όπως αυτά έχουν καθορισθεί με την πράξη κανονισμού σύνταξης, και για το λόγο αυτό, δεν εκδίδεται πράξη αναπροσαρμογής, αλλά αφορά στο στάδιο εκτέλεσης της ήδη κανονισθείσας σύνταξης. Συνεπώς, η ανωτέρω προσβαλλόμενη πράξη, με την οποία ο εκκαλών λαμβάνει γνώση ότι δεν δικαιούται το επίδομα Χριστουγέννων και Πάσχα καθώς και το επίδομα αδειάς για το έτος 2010, συνιστά δυσμενή εκτελεστή διοικητική πράξη, η οποία προσβάλλεται με ένσταση ενώπιον του Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου και όχι με έφεση ενώπιον του ΙΙΙ Τμήματος. Περαιτέρω, το γεγονός ότι, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, ο εκκαλών δεν υπέβαλε προηγουμένως αίτηση ενώπιον της αρμόδιας αρχής, ουδόλως ασκεί επιρροή, δοθέντος ότι αφενός μεν η πράξη αυτή αποτελεί πρώτη εφαρμογή του νόμου και έχει, για το λόγο αυτό, εκτελεστότητα (πρβλ. ΣτΕ 668/2012), καθόσον

βάσει αυτής θα ακολουθήσει η εκ μέρους της αρχής πληρωμών μη καταβολή των σχετικών ποσών στον εκκαλούντα, αφετέρου δε διότι αίτηση απαιτείται προκειμένου να στοιχειοθετηθεί παραδεκτώς προσβαλλόμενη με ένσταση παράλειψη και όχι όταν προσβάλλεται εκτελεστή διοικητική πράξη. Ακόμη, υπό το πρίσμα αυτό και ενόψει του συγκεκριμένου περιεχομένου της προσβαλλόμενης πράξης του Γ.Λ.Κ., η απαίτηση να υποβάλει ο ενιστάμενος αίτηση, με την οποία θα ζητεί την επανακαταβολή σε αυτόν του επιδόματος Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδείας, προκειμένου να στοιχειοθετηθεί παραδεκτώς προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη της συνταξιοδοτικής διοίκησης, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας υπερβολικά επαχθής «οιονεί» δικονομικός περιορισμός του δικαιώματος δικαστικής προστασίας του ενισταμένου, όπως αυτό κατοχυρώνεται στα άρθρα 20 παρ. 1 και 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. (πρβλ. ΕΔΔΑ απόφαση της 22.7.2010 «Τσουκαλάς κατά Ελλάδος»).

4.3. Συνεπώς, η διαφορά που ανακύπτει από την αμφισβήτηση της νομιμότητας της προσβαλλόμενης .../19.11.2010 πράξης της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ., με την οποία ο εκκαλών πληροφορήθηκε ότι δεν δικαιούται από 1.6.2010 το επίδομα Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδείας, κατ' εφαρμογή του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, δεν υπάγεται στην αρμοδιότητα του ΙΙΙ Τμήματος, αλλά του Α' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η δε Δικαστική Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν δύναται να επιληφθεί, δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 108Α του π.δ. 1225/1981, της διαφοράς αυτής, η οποία απαραδέκτως εισήχθη ενώπιόν της με την προαναφερθείσα πράξη της εκ των ενόντων αποφασίζουσας Επιτροπής, και ως εκ τούτου, πρέπει να

παραπεμφθεί προς εκδίκαση ενώπιον του αρμοδίου Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

4.4. Αντιθέτως, η εξέταση του σωρευόμενης στην έφεση αγωγής, με την οποία ο εκκαλών ζητεί να υποχρεωθεί το Δημόσιο να του καταβάλει εντόκως, με βάση το ισχύον επιτόκιο υπερημερίας, το ανερχόμενο ετησίως ποσό των 5.538,32 ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί στο επίδομα Χριστουγέννων και Πάσχα καθώς και στο επίδομα αδείας που έπρεπε να λάβει από 1.6.2010 και μέχρι την ημερομηνία εκδίκασης της ένδικης υπόθεσης, υπαγόμενη στην αποκλειστική δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (πρβλ. ΑΕΔ 4/2001, Ολ. Ελ.Συν. 96/2002), ανήκει στην αρμοδιότητα του ΙΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ως αφορά διαφορά που έχει ως αντικείμενο την καταβολή σε συνταξιούχους του Δημοσίου ποσών που αποτελούν παρακολούθημα της καταβαλλόμενης σε αυτούς μηνιαίας σύνταξης και δεν επηρεάζουν τα δεδομένα, με βάση τα οποία κανονίζεται ή αναπροσαρμόζεται η σύνταξή τους (πρβλ. Ελ.Συν. Ολομ. 1374/2008).

5.1. Επιπλέον, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις του άρθρου 108 Α του π.δ. 1225/1981, στην πρότυπη δίκη ενώπιον της Δικαστικής Ολομέλειας έχει δικαίωμα να παρέμβει κάθε διάδικος σε εκκρεμή δίκη, στην οποία τίθεται το ζήτημα αυτό, η δε απόφαση της Ολομέλειας δεσμεύει τους διαδίκους της ενώπιόν της δίκης, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι παρεμβαίνοντες. Επομένως, εφόσον πρόκειται για δικαστική υπόθεση, η συμμετοχή του τρίτου προσώπου στην πρότυπη δίκη έχει την έννοια της παρέμβασης που ασκείται σύμφωνα με τις κοινές διατάξεις του π.δ. 1225/1981 (άρθρο 14). Η διαφορά, ωστόσο, αυτής της παρέμβασης στο πλαίσιο της

πρότυπης ενώπιον της Δικαστικής Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκης έναντι της παρέμβασης του άρθρου 14 του π.δ. 1225/1981, συνίσταται στο ότι ο παρεμβαίνων στο πλαίσιο της δίκης αυτής περιορίζεται να εκφέρει την άποψή του μόνο επί του τιθέμενου ζητήματος, όπως αυτό καθορίστηκε με την πράξη της Τριμελούς Επιτροπής, χωρίς να μπορεί να επεκταθεί σε λοιπά ζητήματα, υπό την έννοια ότι το νομικό ζήτημα που θα επικαλεσθεί ο παρεμβαίνων πρέπει να είναι ακριβώς το ίδιο – και όχι ανάλογο ή παρεμφερές – με εκείνο που αποτέλεσε το λόγο εισαγωγής της υπόθεσης στην Ολομέλεια με τη διαδικασία της κατ' άρθρο 108 Α πρότυπης δίκης. Άλλωστε, ως προϋπόθεση του παραδεκτού της παρέμβασης αυτής αναδεικνύεται καταρχήν η ιδιότητα του «διαδίκου» σε άλλη εκκρεμή ενώπιον Τμήματος δίκη, στην οποία τίθεται το αυτό νομικό ζήτημα. Τούτο ειδικότερα σημαίνει, όπως συνάγεται από το σαφές γράμμα της διάταξης, που χρησιμοποιεί τη φράση «διάδικος σε εκκρεμή δίκη» και εξ αντιδιαστολής προς την αντίστοιχη ρύθμιση για τη δυνατότητα παρέμβασης στο πλαίσιο πρότυπων ενστάσεων που εξετάζονται από τη Διοικητική Ολομέλεια, ότι έννομο συμφέρον προς άσκηση αυτής της παρέμβασης ενώπιον της Δικαστικής Ολομέλειας έχει όποιος έχει ασκήσει ένδικο βοήθημα ή μέσο ενώπιον του Δικαστηρίου και όχι ένσταση στο Α΄ Κλιμάκιο.

5.2. Στην προκειμένη υπόθεση, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, στο πλαίσιο της παρούσας πρότυπης δίκης ασκήθηκε παρέμβαση από το, στρατιωτικό συνταξιούχο του Δημοσίου, κατ' εφαρμογή του άρθρου 108Α παρ. 1 του π.δ. 1225/1981 σε συνδυασμό με το άρθρο 14 αυτού. Συγκεκριμένα, ο παρεμβαίνων κατέθεσε στις 7.11.2011 δικόγραφο στη Γραμματεία της Ολομέλειας (ΑΒΔ .../2014), το οποίο και κοινοποίησε στο

Δημόσιο στις 10.11.2014 (βλ. την .../10.11.2014 έκθεση επίδοσης του Δικαστικού Επιμελητή στο Πρωτοδικείο). Με το δικόγραφο αυτό ισχυρίζεται ότι έχει προφανές έννομο συμφέρον για την άσκηση της παρέμβασης, διότι είναι διάδικος σε εκκρεμή δίκη, στην οποία τίθεται το αυτό νομικό ζήτημα. Ειδικότερα, προβάλλει ότι έχει ασκήσει την από 1.8.2011 ένσταση ενώπιον του Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου (αριθ. πρωτ. ΓΛΚ .../2.8.2011) κατά α) της από 5.8.2010 πράξης της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ., με την οποία του γνωστοποιήθηκε ότι από 1.8.2010 παρακρατείται από τη σύνταξή του το ποσό των 48,40 ευρώ μηνιαίως ως Εισφορά Αλληλεγγύης των Συνταξιούχων (ΕΑΣ), σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν.3865/2010, καθώς και β) της .../2011 πράξης της ίδιας ως άνω Διεύθυνσης, απορριπτικής της από 9.2.2011 αίτησής του, με την οποία ζητούσε να του επιστραφούν ως αχρεωστήτως παρακρατηθέντα τα ποσά της ΕΑΣ και να του επαναχορηγηθούν τα επιδόματα εορτών και αδειάς, που σταμάτησαν να του καταβάλλονται από τον Ιούλιο του 2010, σύμφωνα με το άρθρο Μόνο του ν. 3847/2010, διότι κατά το χρόνο αυτό δεν είχε συμπληρώσει το 60^ο έτος της ηλικίας του.

5.3. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν (σκ. 5.1.), η ασκηθείσα παρέμβαση πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, διότι πρωτίστως ο παρεμβαίνων δεν έχει την ιδιότητα «διαδίκου» σε «εκκρεμή δίκη», αλλά αντιθέτως έχει ασκήσει ένσταση ενώπιον του Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Επομένως, εφόσον η παρέμβαση είναι απαράδεκτη, οι λόγοι, που προβάλλονται με το δικόγραφο αυτής και το από 12.1.2015 κατατεθέν υπόμνημα, δεν δύνανται να εξεταστούν στο πλαίσιο της παρούσας πρότυπης δίκης.

6.1. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 274 του, κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 2717/1999, Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, όπως αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο 34 του ν. 3659/2008, η οποία εφαρμόζεται αναλογικά (βλ άρθρο 123 του π.δ. 1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 2 του άρθρου 12 του ν. 3472/2006) και κατά την εκδίκαση αγωγών ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, για την άσκηση της υπό κρίση καταψηφιστικής αγωγής δεν απαιτείται καταβολή τέλους δικαστικού ενσήμου, διότι τα χρηματικά ποσά, των οποίων ζητείται η καταψήφιση, είναι κατώτερα των 6.000 ευρώ.

6.2. Κατόπιν τούτου, μετά τη τήρηση των προβλεπόμενων στο άρθρο 108Α παρ. 1 εδ. β' του π.δ. 1225/1981, διατυπώσεων δημοσιότητας της ανωτέρω πράξης της Τριμελούς Επιτροπής, η ένδικη αγωγή, της οποίας η υποκείμενη αιτία αφορά σε παρακολούθημα του δημόσιου δικαιώματος της σύνταξης, που καθορίζεται και οφείλεται απευθείας από το νόμο, καταβάλλεται δε κατά την εκτέλεση της πράξης κανονισμού σύνταξης χωρίς να απαιτείται η έκδοση σχετικής διοικητικής πράξης, και του οποίου την πληρωμή αρνείται το εναγόμενο, συνιστά ευθεία αγωγή (πρβλ. Α.Ε.Δ. 4/2001, Ολ. Ελ.Συν. 96/2002) και ως τέτοια πρέπει να εξετασθεί περαιτέρω κατά την ουσία της.

7.1. Από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας», το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος που προβλέπει ότι «καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη», καθώς και από τη διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 του Συντάγματος

που ορίζει ότι «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. ... Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας», απορρέουν οι αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προβλεψιμότητας και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης. Οι αρχές αυτές, κατ' αρχήν, δεν επιτρέπουν την αιφνίδια μεταβολή ουσιωδών στοιχείων της σταθερά διαμορφωμένης νομικής και πραγματικής κατάστασης των προσώπων, στην διατήρηση των οποίων είχαν δικαιολογημένα αποβλέψει, μεταξύ άλλων, και κατά τον καθορισμό των συνθηκών και του επιπέδου διαβίωσής τους, παρά μόνον στο μέτρο που η μεταβολή αυτή δικαιολογείται από υπέρτερους λόγους δημοσίου συμφέροντος και στον βαθμό που, ενόψει της αρχής της αναλογικότητας, τηρείται μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ του υπερκείμενου αυτού συμφέροντος και των δικαιωμάτων ή των νομίμων προσδοκιών των θιγομένων από την μεταβολή του νομοθετικού καθεστώτος (πρβλ. Ελ.Συν. Πρακτ. Ολομ. της 4ης Ειδικής Συνεδρίασης της 31.10.2012, Ολομ. ΣτΕ 602/2003, ΣτΕ 1508/2002, αποφ. ΕΔΔΑ της 2.4.2015 Dimech κατά Μάλτας, σκ. 64, της 7.2.2013 Fabris κατά Γαλλίας, σκ. 66).

7.2. Με το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος που ορίζει ότι «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου» καθιερώνεται η αρχή της ισότητας, η οποία, όπως έχει παγίως κριθεί, αποτελεί συνταγματικό κανόνα που επιβάλλει την

ομοιόμορφη μεταχείριση των τελούντων υπό τις αυτές ή παρόμοιες συνθήκες προσώπων. Ο κανόνας αυτός δεσμεύει τα συντεταγμένα όργανα της Πολιτείας και, ειδικότερα, τόσο τον κοινό νομοθέτη κατά την άσκηση του νομοθετικού έργου, όσο και τη Διοίκηση, όταν θεσπίζει κατά νομοθετική εξουσιοδότηση κανονιστική ρύθμιση. Η παραβίαση της συνταγματικής αυτής αρχής ελέγχεται από τα δικαστήρια, ώστε να διασφαλίζεται η πραγμάτωση του Κράτους Δικαίου και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας καθενός με ίσους όρους. Κατά τον δικαστικό αυτό έλεγχο, που είναι έλεγχος ορίων και όχι ορθότητας των νομοθετικών επιλογών, αναγνωρίζεται στον κοινό νομοθέτη ή στην κατ' εξουσιοδότηση του νόμου νομοθετούσα Διοίκηση η ευχέρεια να ρυθμίζει με ενιαίο ή με διαφορετικό τρόπο τις ποικίλες προσωπικές ή πραγματικές καταστάσεις και σχέσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες κοινωνικές, οικονομικές, επαγγελματικές ή άλλες συνθήκες, που συνδέονται με καθεμία από τις καταστάσεις ή σχέσεις αυτές, με βάση γενικά και αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία βρίσκονται σε συνάφεια προς το αντικείμενο της ρύθμισης. Πρέπει, όμως, η επιλεγόμενη ρύθμιση να κινείται μέσα στα όρια που διαγράφονται από την αρχή της ισότητας, τα οποία αποκλείουν τόσο την έκδηλα άνιση μεταχείριση είτε με τη μορφή της εισαγωγής ενός καθαρά χαριστικού μέτρου ή προνομίου μη συνδεδεμένου προς αξιολογικά κριτήρια, είτε με τη μορφή της επιβολής αδικαιολόγητης επιβάρυνσης ή της αφαίρεσης δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται ή παρέχονται από προϋφιστάμενο ή συγχρόνως τιθέμενο γενικότερο κανόνα, όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες, με βάση όλως

τυπικά ή συμπτωματικά ή άσχετα μεταξύ τους κριτήρια (ΑΕΔ 1/2012, Ελ.Συν. Ολομ. 2654/2013, 2340/2009, ΣτΕ Ολομ. 1286/2012 κ.ά.).

7.3. Στην παράγραφο 5 του αυτού άρθρου 4 του Συντάγματος που ορίζει ότι «Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους», κατοχυρώνεται η αρχή της ισότητας των πολιτών στα δημόσια βάρη. Η αρχή αυτή αναλύεται στις επιμέρους ειδικότερες αρχές της καθολικότητας των δημοσίων βαρών και της αναλογικότητας της συνεισφοράς σε σχέση με τις δυνάμεις του συνεισφέροντος. Ως δημόσια δε βάρη νοούνται κάθε είδους υποχρεωτικές, χρηματικές ή υλικές οριστικές παροχές των πολιτών προς το Κράτος όπως φόροι, τέλη, δασμοί, κοινωνικοί πόροι, εισφορές, εφ' όσον επιβάλλονται χωρίς ειδικό αντάλλαγμα υπέρ της βαρυνόμενης με αυτά κατηγορίας. Ενόψει των αρχών αυτών, ο νομοθέτης έχει, κατ' αρχήν, την ευχέρεια να καθορίζει τις μορφές των δημοσίων βαρών, ήτοι των οικονομικών επιβαρύνσεων για τη δημιουργία δημοσίων εσόδων προς κάλυψη των δαπανών του Κράτους, που δύνανται να επιβληθούν στους βαρυνόμενους πολίτες με ποικίλες μορφές, περιορίζεται, όμως, από τις ανωτέρω αρχές, με τις οποίες επιδιώκεται από τον συνταγματικό νομοθέτη η πραγμάτωση της αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου, όπως κατοχυρώνεται στην προεκτεθείσα παράγραφο 1 του άρθρου 25 του Συντάγματος. Επίσης, από την ανωτέρω διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 4 του Συντάγματος δεν αποκλείεται τα δημόσια βάρη να επιβάλλονται σε ορισμένο μόνο κύκλο προσώπων (κοινωνικοοικονομικές ομάδες) ή πραγμάτων, εφ' όσον, όμως, δικαιολογείται η επιβάρυνση του κύκλου αυτού σε σχέση με τις μη βαρυνόμενες κατηγορίες, δηλαδή μόνον εάν δικαιολογείται από αντικειμενικά κριτήρια που τελούν σε

συνάφεια με το ρυθμιζόμενο θέμα, όπως η σύνδεση της βαρυνόμενης κοινωνικοοικονομικής ομάδας με τον υπηρετούμενο από τη ρύθμιση σκοπό και η ωφέλεια που αυτή αντλεί από τον κοινωνικό ή οικονομικό τομέα στον οποίο αφορά η νομοθετική παρέμβαση ή από την ιδιαίτερη εισφοροδοτική ικανότητα της επιλεγείσας ως αποκλειστικά βαρυνόμενης κατηγορίας (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 2469-2471/2008, ΣτΕ 4986/2012, 3143/2015), η επιβολή δε του δημοσίου βάρους γίνεται επί συγκεκριμένης ύλης, πρόσφορης να καταδείξει την ικανότητα συμβολής της κατηγορίας και συναφούς προς τη θεσπιζόμενη ρύθμιση (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 1241/2015).

7.4. Με τις ρυθμίσεις του άρθρου 79 του Συντάγματος (με τις οποίες καθορίζεται η διαδικασία ψήφισης του προϋπολογισμού των εσόδων και εξόδων του Κράτους, του απολογισμού και του γενικού ισολογισμού του Κράτους, καθώς και έγκρισης των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης), σε συνδυασμό με αυτές του άρθρου 73 παρ. 2 (με τις οποίες καθορίζεται η προπαρασκευαστική - γνωμοδοτική διαδικασία πριν από την ψήφιση συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων που συνεπάγονται μακροχρόνιες δημοσιονομικές συνέπειες) και αυτές του άρθρου 75 (στις οποίες προβλέπεται η υποχρεωτική σύνταξη προκαταρκτικής έκθεσης για την κάλυψη της δαπάνης που συνεπάγονται νομοσχέδια με δημοσιονομικές επιπτώσεις), εκδηλώνεται η μέριμνα του συντακτικού νομοθέτη για τη δημοσιονομική διαχείριση (Ελ.Συν. Πρακτ. Ολομ. 26ης Γεν. Συν/σης της 17.12.2014 και πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 3409, 3408, 1685/2013, 3668/2006). Περαιτέρω, με τις ρυθμίσεις αυτές, θεσπίζονται και ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις για τον οικονομικό προγραμματισμό και τον τρόπο διάθεσης των πεπερασμένων δημοσίων πόρων, που πρέπει να διανέμονται

με γνώμονα την, επίσης συνταγματικής περιωπής, αρχή της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, η οποία αποτελεί αναγκαία συνιστώσα για την διασφάλιση της συνέχειας στην οικονομική λειτουργία του Κράτους και της εκτέλεσης της αποστολής του (Ελ.Συν. Ολομ. Πρακτ. 26ης Γεν. Συν/σης της 17.12.2014 και στο πνεύμα αυτό πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 2115, 1116/2014, 1284, 1283, 668/2012 και αποφάσεις. ΕΔΔΑ της 15.10.2013 «Rimantas Savickas κατά Λιθουανίας», της 8.10.2013 «Mateus και Januario κατά Πορτογαλίας», της 7.5.2013 «Ιωάννα Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδος»).

8.1. Επίσης, από τις προεκτεθείσες ρυθμίσεις των άρθρων 73 παρ. 2, 75 και 79 του Συντάγματος συνάγεται, περαιτέρω, ότι οι πολιτικοί στόχοι με οικονομικό φορτίο (βλ. άρθρο 82 παρ. 1 του Συντάγματος, περί της χαρασσόμενης από την Κυβέρνηση γενικής πολιτικής της Χώρας και 79 παρ. 8 του Συντάγματος ως προς την ψήφιση από την Ολομέλεια της Βουλής των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης), απαιτείται να εντάσσονται σε έναν ορθολογικό συνολικό σχεδιασμό, βάσει των αρχών και των πορισμάτων της δημοσιονομικής και της οικονομικής επιστήμης, που περιλαμβάνει την ανάλυση των δημοσιονομικών δεδομένων και κινδύνων, την εξέταση των άμεσων και μελλοντικών δημοσιονομικών επιπτώσεων, αλλά και την εξέταση όλων των εναλλακτικών λύσεων για την επίτευξη της ηπιότερης δυνατής επιβάρυνσης των δημοσίων πόρων, προκειμένου να διασφαλισθεί η αρχή της δημοσιονομικής βιωσιμότητας (Ελ.Συν. Ολομ. Πρακτ. 26ης Γεν. Συν/σης της 17.12.2014 και, κατ' αναλογία, επί των επιπτώσεων των επεμβάσεων στους φυσικούς πόρους κατά τη διαμόρφωση του περιβαλλοντικού, χωροταξικού σχεδιασμού, ΣτΕ Ολομ. 3920/2010, 3396-7/2010, 3037/2008,

705/2006, 1569/2005 κ.ά.). Στο πλαίσιο αυτό, ο νομοθέτης διαθέτει ένα ευρύ περιθώριο εκτίμησης κατά τη χάραξη της δημοσιονομικής πολιτικής, δηλαδή ένα ευρύ φάσμα δικαστικά ανέλεγκτης πολιτικής εκτίμησης και επιλογής, ενόψει, αφενός των οριζομένων στην παράγραφο 1 του άρθρου 106 του Συντάγματος που ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι «Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας ...» και αφετέρου της θεσπιζόμενης στο άρθρο 26 του Συντάγματος αρχής της διάκρισης των λειτουργιών. Δύναται δε ο νομοθέτης να αξιώνει από όλους τους πολίτες να εκπληρώνουν το χρέος της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης κατά τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 4 του άρθρου 25 του Συντάγματος, ενώ ειδικά σε περιόδους παρατεταμένης οικονομικής κρίσης μπορεί να θεσπίζει μέτρα περιστολής των δημοσίων δαπανών που συνεπάγονται σοβαρή οικονομική επιβάρυνση μεγάλων κοινωνικοοικονομικών ομάδων, λόγω της άμεσης εφαρμογής και αποτελεσματικότητας των επιβαλλόμενων σε βάρος τους μέτρων για τον περιορισμό του δημοσίου ελλείμματος. Η δυνατότητα, όμως, αυτή δεν είναι απεριόριστη, αλλά έχει ως όριο τις προεκτεθείσες συνταγματικές αρχές του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της αναλογικότητας, της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της ισότητας των πολιτών ενώπιον του νόμου και της ισότητας στην κατανομή των δημοσίων βαρών, οι οποίες επιτάσσουν το βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής να κατανέμεται μεταξύ όλων των κοινωνικοοικονομικών ομάδων, αναλόγως των δυνάμεων αυτών. Συνεπώς, η όποια νομοθετική επέμβαση στα δικαιώματα και τις νόμιμες

προσδοκίες των βαρυνόμενων με τα μέτρα κατηγοριών, που έχει τη μορφή επιβολής δημοσίων βαρών και συντελείται στο πλαίσιο δημοσιονομικής προσαρμογής για την αντιμετώπιση οικονομικής κρίσης με στόχο τη διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, απαιτείται από το Σύνταγμα να μην παραβιάζει τις ανωτέρω αρχές. Ενόψει δε και της αρχής της αναλογικότητας, επιβάλλεται να τηρείται μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ αφενός των δικαιωμάτων και των προσδοκιών των πολιτών αφετέρου του δημοσίου συμφέροντος το οποίο υπηρετείται με την επιβολή των μέτρων, ενώ η οξύτητα της κρίσης και η ανάγκη άμεσης αντιμετώπισής της για τη διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας αποτελεί κριτήριο το οποίο σταθμίζεται κατά τον έλεγχο συμβατότητας των θεσπιζόμενων μέτρων προς τις ανωτέρω αρχές.

8.2. Στο πλαίσιο αυτό, και ενόψει των συνταγματικών αρχών του κράτους δικαίου και της ασφάλειας δικαίου, οι οποίες, όπως και οι λοιπές ανωτέρω αρχές (σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, αναλογικότητας, και δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, ισότητας των πολιτών ενώπιον του νόμου και ισότητας στην κατανομή των δημοσίων βαρών), δεν υποχωρούν υπό συνθήκες δημοσιονομικής κρίσης, αλλά εξακολουθούν να αποτελούν κατά το Σύνταγμα πάγιες δικλείδες προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων, απαιτείται τα νομοθετικά μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής, όπως άλλωστε και κάθε νομοθετική ρύθμιση, να αιτιολογούνται και να εντάσσονται κατά τρόπο διαφανή, συστηματικό, συνεκτικό, συνεπή και αποτελεσματικό στον κατά τα ανωτέρω συνολικό οικονομικό σχεδιασμό του Κράτους και στο ειδικότερο πεδίο οικονομικής δράσης με το οποίο σχετίζονται, υπηρετώντας την συνταγματική αρχή της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, ώστε να παρίσταται, κατ' αρχήν, θεμιτή

η επιβολή τους από την άποψη του υπηρετούμενου με αυτά σκοπού (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012, 3578/2010, αποφ. ΔΕΚ της 19.5.2009, C-171/07 και C-172/07 «Apothekerkammer des Saarlandes», σκ. 42, της 9.7.1981, C-169/80 «Administration des douanes κατά Societe anonyme Gondrand Freres και Societe anonyme Garancini», σκ. 17 και ΕΔΔΑ της 28.3.2000 «Baranowski κατά Πολωνίας», παρ. 52). Προκειμένου δε να καθίσταται εφικτός ο κατ' άρθρα 87 παρ. 2 και 93 παρ. 4 του Συντάγματος ουσιαστικός και πλήρης δικαστικός έλεγχος της συμβατότητας των επιβαλλόμενων μέτρων προς τις ανωτέρω συνταγματικές εγγυήσεις και να μην αναιρείται η πρακτική αποτελεσματικότητα των συνταγματικών αυτών ρυθμίσεων περί ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, που συνιστούν βασικό πυλώνα του κράτους δικαίου, στην περίπτωση που η επιβάρυνση, από τα μέτρα που λαμβάνονται προς αντιμετώπιση της δυσμενούς και παρατεταμένης οικονομικής συγκυρίας, επιβάλλεται σε συγκεκριμένη κοινωνικοοικονομική ομάδα, ιδίως δε, κατά την λήψη μακροπρόθεσμων δημοσιονομικών μέτρων που συνεπάγονται σοβαρή και διαρκή οικονομική επιβάρυνση της ομάδας αυτής, απαιτείται ειδική αιτιολόγηση της οικείας νομοθετικής ρύθμισης. Η ειδική αυτή αιτιολόγηση μπορεί να προέρχεται από την ίδια τη ρύθμιση ή από τα συνοδευτικά αυτής κείμενα, όπως η κατ' άρθρο 74 παρ. 1 του Συντάγματος σχετική αιτιολογική έκθεση, οι προπαρασκευαστικές εργασίες για την ψήφιση των σχετικών νομοθετικών μέτρων, από στοιχεία στα οποία οι εργασίες αυτές αναφέρονται, όπως ειδικές τεχνικές επιστημονικές μελέτες ή πορίσματα ειδικών επιτροπών στα οποία στηρίχθηκε η νομοθετική πρωτοβουλία. Συγκεκριμένα, η εν λόγω ουσιαστική και διαδικαστική εγγύηση της αιτιολόγησης των νομοθετικών μέτρων, η ένταση της οποίας κλιμακώνεται

αναλόγως της επείγουσας ή μη φύσης των προς αντιμετώπιση δημοσιονομικών προβλημάτων, του άμεσου ή διαρθρωτικού χαρακτήρα των επιχειρούμενων μεταβολών, του παροδικού ή διαρκούς χαρακτήρα των μέτρων, του τεχνικού ή μη χαρακτήρα αυτών, και η τήρηση της οποίας κρίνεται από τον δικαστή, με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η επίδικη νομοθετική παρέμβαση και τις συγκεκριμένες δημοσιονομικές και νομικές περιστάσεις κάθε περίπτωσης (πρβλ. αποφ. ΔΕΕ της 17.3.2011, C-221/09 «AJD Tuna Ltd κατά Direttur tal-Agrikoltura u s-Sajd, Avukat Generali», σκ. 58), προϋποθέτει ότι προκύπτει ή συνάγεται με σαφήνεια και ακρίβεια ο ειδικότερος σκοπός που επιδιώκεται από τα μέτρα αυτά, ενόψει του πλαισίου στον οποίο εντάσσονται και των δημοσιονομικών προβλημάτων που πρόκειται να θεραπεύσουν. Περαιτέρω, από τη σχετική αιτιολογία, η οποία συνιστά και το εργαλείο δικαστικού ελέγχου της τήρησης των ανωτέρω συνταγματικών διατάξεων και αρχών, μεταξύ των οποίων και η αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου και της ισότητας στα δημόσια βάρη, απαιτείται να προκύπτει η σχέση της βαρυνόμενης κατηγορίας προς το ρυθμιζόμενο ζήτημα, η ικανότητα αυτής να συνεισφέρει για την διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας του συγκεκριμένου τομέα της κοινωνικής ή οικονομικής δράσης του Κράτους, η αναγκαιότητα και η προσφορότητα των επιβαλλόμενων μέτρων σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό, καθώς και η κατ' αρχήν στάθμιση από τον νομοθέτη των διακυβευόμενων συμφερόντων, με την τήρηση μίας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ αυτών (πρβλ. Ελ.Συν. Ολομ. 4327/2014, ΣτΕ Ολομ. 2287- 2290/2015, 1664/2011, 2204/2010, πρβλ. αποφ. ΔΕΚ της 7.9.2006, C-310/04 «Ισπανία κατά Επιτροπής», σκ. 57 έως 66). Κατά τον δικαστικό έλεγχο των νομοθετικών παρεμβάσεων, ο οποίος παραμένει έλεγχος

ορίων και όχι της ορθότητας των ουσιαστικών εκτιμήσεων του νομοθέτη ή της σκοπιμότητας των κατ' αρχήν επιλογών του κατά τη χάραξη της δημοσιονομικής πολιτικής, ελέγχεται ο σκοπός που υπηρετούν τα νομοθετικά μέτρα σε συνάρτηση και προς το γενικότερο κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται, η κατ' αρχήν στάθμιση από τον νομοθέτη των επιμέρους συμφερόντων υπό το πρίσμα των ανωτέρω συνταγματικών διατάξεων και αρχών, καθώς και η μετά τη στάθμιση αυτή, τυχόν, πρόδηλη σύγκρουση των τιθέμενων ρυθμίσεων προς τις εν λόγω συνταγματικές διατάξεις και αρχές.

8.3. Επίσης, ενόψει του ιδιαίτερου υπηρεσιακού και συνταξιοδοτικού καθεστώτος που το Σύνταγμα επιφυλάσσει στους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς (βλ. άρθρα 16, 21, 23 παρ. 2, 29 παρ. 3, 45, 87 και επ., 103 και 104 του Συντάγματος, πρβλ. ΑΕΔ 16/1983, Α.Π. 701/2014, 968/2013, Ολ. Ε.Σ. 244/2017), το Κράτος εγγυάται και οφείλει να διασφαλίζει την επάρκεια των συντάξεων και τη βιωσιμότητα του συστήματος συνταξιοδότησης των ανωτέρω (Ελ.Συν. Ολ. 244/2017, Πρακτ. 3ης Ειδ. Συν/σης της 24.6.2010). Στο πλαίσιο αυτό εναπόκειται, κατ' αρχήν, στην ευχέρεια του νομοθέτη, ενόψει και των εκάστοτε δημοσιονομικών συνθηκών να μεταβάλλει για το μέλλον το συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων υπαλλήλων, λειτουργών και στρατιωτικών, ως προς το ύψος, μεταξύ άλλων, του ποσού της λαμβανόμενης σύνταξης και των παρακολουθημάτων αυτής, χωρίς να επιβάλλεται η εσαεί διατήρηση του υφιστάμενου καθεστώτος, δοθέντος ότι δεν κατοχυρώνεται ούτε από την εθνική ούτε από την διεθνή έννομη τάξη δικαίωμα σε συντάξεις ή παρακολουθήματα αυτών συγκεκριμένου ύψους (Ελ.Συν. Ολομ. 287/2008 και 11 Τμ. 5110/2015, 177/2012, 836/2009, 1443/2004 (πρβλ. ΣτΕ

Ολομ. 1286, 1283/2012 και Ε.Δ.Δ.Α. Skorkiewicz κατά Πολωνίας, απόφαση επί του παραδεκτού της 1.6.1999, Νο 39860/98, Domalewski κατά Πολωνίας, απόφαση επί του παραδεκτού της 15.6.1999, Νο 34610/97, Kjartan Asmundsson κατά Ισλανδίας, απόφαση της 30.3.2005, Νο 60669/00, Lakicevic and Others κατά Μοντενέγκρο και Σερβίας, απόφαση της 13.3.2012, Nos 27458, 37205, 37207, 33604/07, σκ. 60 επ. ιδίως δε σκέψη 70, Stefanetti και άλλοι κατά Ιταλίας, απόφαση της 15.4.2014, Nos 21838, 21849, 21852, 21855, 21860, 21863, 21869 και 21870/10, σκ. 60 επ.). Στο ίδιο πλαίσιο, σύμφωνα και με όσα εκτέθηκαν προηγουμένως στη σκέψη 8.1 και 8.2 της παρούσας, ο νομοθέτης έχει, επίσης, κατ' αρχήν την ευχέρεια, ενόψει της κατ' άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος αξίωσής του για εκπλήρωση του χρέους εθνικής και κοινωνικής αλληλεγγύης προς διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, να επιβάλλει βάρη στις συνταξιοδοτικές παροχές των στρατιωτικών, υπαλλήλων και λειτουργών του δημοσίου, υπό την έννοια του άρθρου 4 παρ. 5 του Συντάγματος, με ποικίλες μορφές (περικοπή του ύψους της σύνταξης ή των παρακολουθημάτων αυτής, επιβάρυνση αυτών με εισφορές κ.ά.). Πλην όμως οι αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου και της ισότητας στα δημόσια βάρη, που συνάγονται από τις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 1 και 5 του Συντάγματος, απαιτούν τα βάρη αυτά, που επιβάλλονται στο πλαίσιο της συνταξιοδοτικής σχέσης, να τελούν σε συνάφεια προς τον σκοπό που επιδιώκει η νομοθετική παρέμβαση, ενόψει και του γενικότερου κανονιστικού πλαισίου και να διασφαλίζουν την τήρηση μίας, κατ' αρχήν δίκαιης, ισορροπίας μεταξύ του υπηρετούμενου σκοπού και των παρεμβάσεων στο ύψος της σύνταξης ή των παρακολουθημάτων αυτής.

8.4. Κατ' ακολουθίαν όλων όσων ανωτέρω εκτέθηκαν, σε περιπτώσεις εξαιρετικά δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών ο νομοθέτης δύναται, κατ' αρχήν, να λάβει μέτρα συνιστάμενα μεταξύ άλλων σε μείωση ή περικοπή των συνταξιοδοτικών παροχών που καταβάλλονται στους συνταξιούχους στρατιωτικούς, υπαλλήλους η δημοσίους λειτουργούς. Στις εξαιρετικές, όμως, αυτές περιπτώσεις, η δυνατότητα του νομοθέτη να μειώνει ή περικόπτει τις συνταξιοδοτικές παροχές δεν είναι απεριόριστη, αλλά οριοθετείται κατά πρώτον από τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης (άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος) και της ισότητας στα δημόσια βάρη (άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος), οι οποίες επιτάσσουν να κατανέμεται εξ ίσου το βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής μεταξύ όλων των πολιτών, καθώς και από την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος), που προϋποθέτει στάθμιση από τον ίδιο τον νομοθέτη του υπηρετούμενου από τα θεσπιζόμενα μέτρα σκοπού αφενός και της επέμβασής του στα δικαιώματα και τις νόμιμες προσδοκίες των συνταξιούχων, αφετέρου, κατά τρόπο ώστε να δικαιολογείται ότι το συγκεκριμένο μέτρο είναι πράγματι πρόσφορο και αναγκαίο για την αντιμετώπιση του προβλήματος, κατ' αποκλεισμό άλλων λιγότερο επαχθών εναλλακτικών λύσεων (Ε.Σ. Ολ. 244/2017, ΣτΕ Ολομ. 668/2012, 1286/2012, 3410, 3663/2010 και ΣτΕ 2192-2196/2014). Σε κάθε δε περίπτωση, η περικοπή των συντάξεων, ακόμα και αν δεν παραβιάζει τα όρια που θέτουν οι ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις, δεν μπορεί να παραβιάζει την θεσπιζόμενη από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, τη χορήγηση δηλαδή στον συνταξιούχο παροχών τέτοιων που να του επιτρέπουν να διαβιώνει με αξιοπρέπεια, εξασφαλίζοντας τους όρους όχι μόνο της φυσικής του υπόστασης, αλλά και της συμμετοχής του στην κοινωνική

ζωή με τρόπο που δεν αφίσταται, πάντως, ουσιωδώς από τις αντίστοιχες συνθήκες του εργασιακού του βίου (βλ. ΣτΕ Ολομ. 2287-2290/2015). Στο πλαίσιο αυτό, οι όποιες νομοθετικές παρεμβάσεις πρέπει ενόψει των αρχών του κράτους δικαίου και της ασφάλειας δικαίου να αιτιολογούνται, κατά τα γενόμενα δεκτά ανωτέρω στη σκέψη 8.2, προκειμένου να διασφαλίζεται η τήρηση των ανωτέρω αρχών και να καθίσταται εφικτός ο δικαστικός τους έλεγχος. Πηγή δε αιτιολόγησης των μέτρων αυτών συνιστά, μεταξύ άλλων, όπως εκτέθηκε, η κατ' άρθρο 74 παρ. 1 του Συντάγματος σχετική αιτιολογική έκθεση καθώς και οι προπαρασκευαστικές εργασίες για την ψήφιση των σχετικών νομοθετικών μέτρων. Η οξύτητα δε της δημοσιονομικής κρίσης συνιστούν λόγους που σταθμίζονται κατά την δικαιολόγηση της επιβολής των μέτρων και της έκτασης αυτών, δεν αποτελούν, όμως, όπως προεκτέθηκε στη ίδια ως άνω σκέψη 8.2 της παρούσας, θεμιτούς κατά το Σύνταγμα λόγους απόκλισης από τις ανωτέρω ελάχιστες αναγκαίες ουσιαστικές και διαδικαστικές εγγυήσεις, για τη συμβατότητα των θεσπιζόμενων μέτρων προς τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις.

8.5. Τέλος, στο άρθρο 1 εδάφιο α' του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.), που κυρώθηκε, όπως και η σύμβαση, με το άρθρο πρώτο του ν.δ. 53/1974 (Α' 256) και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, αυξημένη έναντι των κοινών νόμων ισχύ, ορίζεται ότι: «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και

των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους». Ως περιουσία, κατά την έννοια του κειμένου που παρατέθηκε, νοούνται όχι μόνο τα εμπράγματα δικαιώματα, αλλά και όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσης», καθώς και οι απαιτήσεις από έννομες σχέσεις δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικά. Τέτοιες είναι και οι απαιτήσεις για σύνταξη και κοινωνικοασφαλιστικές εν γένει παροχές, καθόσον η θέση σε ισχύ νομοθεσίας, που, με τη συνδρομή ορισμένων προϋποθέσεων, προβλέπει την αυτόματη καταβολή μίας κοινωνικής παροχής - ανεξαρτήτως του εάν η χορήγησή της εξαρτάται ή όχι από την προηγούμενη καταβολή εισφορών- δημιουργεί περιουσιακό δικαίωμα, το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, για όσους πληρούν τις προϋποθέσεις που η νομοθεσία αυτή θέτει. Κατά πάγια δε νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α., με το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου δεν κατοχυρώνεται δικαίωμα σε σύνταξη ορισμένου ύψους (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 12.10.2004 Kjartan Asmundsson κατά Ιρλανδίας, της 18.2.2009 Andrejeva κατά Λετονίας, σκ. 77, της 31.5.2011 Maggio και λοιποί κατά Ιταλίας, σκ. 55, της 25.10.2011 Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας, σκ. 84, της 20.3.2012 Ionel Panfile κατά Ρουμανίας, σκ. 15, της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I.Κουφάκη κατά Ελλάδα και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδα, της 8.10.2013, Da Conceicao Mateus και Santos Januario κατά Πορτογαλίας, σκ. 18, της 15.10.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Rimantas Savickas και λοιπών κατά Λιθουανίας, σκ. 91, της 15.4.2014 Stefanetti και λοιποί κατά Ιταλίας, σκ. 49, της 24.6.2014 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Laszlo

Markovics και λοιπών κατά Ουγγαρίας, σκ. 37 κ.ά.). Επομένως δεν αποκλείεται, κατ' αρχήν, διαφοροποίηση του ύψους της συνταξιοδοτικής παροχής αναλόγως με τις επικρατούσες εκάστοτε συνθήκες, με αυτονόητη προϋπόθεση τη μη διακινδύνευση της αξιοπρεπούς διαβίωσης των θιγομένων (πρβλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 25.10.2011, Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας, σκ. 97, της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I. Κουφάκη κατά Ελλάδα και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδα, σκ. 44-46, της 24.6.2014 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Laszlo Markovics και λοιπών κατά Ουγγαρίας, σκ. 42). Περαιτέρω, για να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου μία επέμβαση σε περιουσιακής φύσης αγαθό, πρέπει να προβλέπεται από νομοθετικές ή άλλου είδους κανονιστικές διατάξεις, να εξυπηρετεί λόγους δημοσίου συμφέροντος και να τηρείται μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ του συμφέροντος αυτού και της προστασίας του σχετικού δικαιώματος. Η ισορροπία δε αυτή αναιρείται όταν ο ενδιαφερόμενος επωμίζεται υπερβολικό ατομικό βάρος συνεπεία της επέμβασης στο δικαίωμά του (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 31.5.2011 Maggio και λοιποί κατά Ιταλίας, σκ. 57 και 61-64, της 25.10.2011, Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας, σκ. 91, της 20.3.2012 Ionel Panfile κατά Ρουμανίας, σκ. 16 και 22, της 19.6.2012 Khoniakina κατά Γεωργίας, σκ. 70, της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I. Κουφάκη κατά Ελλάδα και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδα, σκ. 32, της 8.10.2013, Da Conceicao Mateus και Santos Januario κατά Πορτογαλίας, σκ. 23, της 15.4.2014 Stefanetti και λοιποί κατά Ιταλίας, σκ. 52, της 24.6.2014 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Laszlo Markovics και λοιπών κατά Ουγγαρίας, σκ. 36, της 24.7.2014 Marija Bozic κατά Κροατίας, σκ. 46-49 και 57 κ.ά.). Η εκτίμηση δε του νομοθέτη ως προς την

ύπαρξη λόγου δημοσίου συμφέροντος επιβάλλοντος τον περιορισμό περιουσιακού δικαιώματος και ως προς την επιλογή της ακολουθητέας πολιτικής για την εξυπηρέτηση του δημοσίου αυτού συμφέροντος υπόκειται σε οριακό μόνο δικαστικό έλεγχο. Τούτο δε, καθόσον οι εθνικές αρχές διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτίμησης όσον αφορά στον καθορισμό της κοινωνικής πολιτικής τους και ως προς την επιλογή των πλέον πρόσφορων μέτρων για την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ δημοσίων δαπανών και εσόδων, υπό την προϋπόθεση ότι οι σχετικές επιλογές του εθνικού νομοθέτη δεν στερούνται εύλογης βάσης (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 8.7.2004 Στέφανος Κλιάφας και λοιποί κατά Ελλάδα, σκ. 23-25, της 18.2.2009 Andrejeva κατά Λετονίας, σκ. 83, της 30.9.2010 επί του παραδεκτού της προσφυγής της Vesna Hasani κατά Κροατίας, σκ. 3, της 25.10.2011 Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας, σκ. 91 και 100, της 13.12.2011 Lakicevic και λοιποί κατά Μαυροβουνίου και Σερβίας, σκ. 61, της 20.3.2012 Ionel Panfile κατά Ρουμανίας, σκ. 16, της 8.10.2013 Da Conceicao Mateus και Santos Januario κατά Πορτογαλίας, σκ. 22, της 15.10.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Rimantas Savickas και λοιπών κατά Λιθουανίας, σκ. 91, της 15.4.2014 Stefanetti και λοιποί κατά Ιταλίας, σκ. 52 και 56, της 24.6.2014 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Laszlo Markovics και λοιπών κατά Ουγγαρίας, σκ. 35, της 24.7.2014 Marija Bozic κατά Κροατίας, σκ. 48). Αυτή η διακριτική ευχέρεια είναι ακόμα πιο ευρεία, όταν τα επίδικα ζητήματα αφορούν στον καθορισμό προτεραιοτήτων σε σχέση με τη χρήση των περιορισμένων πόρων του Κράτους (βλ. ΕΔΔΑ απόφ. της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I. Κουφάκη κατά Ελλάδα και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδα, σκ. 31). Ειδικότερα, η μείωση του δημοσίου χρέους και η βιωσιμότητα του

συνταξιοδοτικού συστήματος συνιστούν λόγους δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογούν τη λήψη περιοριστικών μέτρων, ιδίως σε περιπτώσεις που τα μέτρα αυτά αποσκοπούν σε εξορθολογισμό των συνταξιοδοτικών παροχών, κατ' εφαρμογήν και της αρχής της αλληλεγγύης (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 18.2.2009 Andrejeva κατά Λετονίας, σκ. 86, της 25.10.2011 Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας, σκ. 98, της 20.3.2012 Ionel Panfile κατά Ρουμανίας, σκ. 9 και 21, της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I. Κουφάκη κατά Ελλάδας και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδας, σκ. 38-41, της 8.10.2013 Da Conceicao Mateus και Santos Januario κατά Πορτογαλίας, σκ. 25-26, της 15.10.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Rimantas Savickas και λοιπών κατά Λιθουανίας, σκ. 92). Στο μέτρο που ο νομοθέτης δεν παραβιάζει τα όρια της διακριτικής του ευχέρειας, επιλέγοντας ένα μέτρο που μπορεί να θεωρηθεί εύλογο και πρόσφορο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, τυχόν ύπαρξη εναλλακτικών λύσεων δεν καθιστά από μόνη της μη αιτιολογημένη την επέμβαση στο δικαίωμα της περιουσίας, το δε Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να κρίνει αν αυτός επέλεξε τον καλύτερο τρόπο να χειριστεί το πρόβλημα ή αν έπρεπε να έχει ασκήσει με διαφορετικό τρόπο την εξουσία του (βλ. αποφ. της 24.6.2014 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Laszlo Markovics και λοιπών κατά Ουγγαρίας, σκ. 39, της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I. Κουφάκη κατά Ελλάδας και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδας, σκ. 48, της 8.10.2013 Da Conceicao Mateus και Santos Januario κατά Πορτογαλίας, σκ. 28).

9.1. Στην προκειμένη περίπτωση, με τον ν. 3833/2010 «Προστασία της εθνικής οικονομίας - Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής

κρίσης» (Α΄ 40/15.3.2010) λήφθηκαν διάφορα μέτρα για την αντιμετώπιση, όπως αναφέρεται στη σχετική αιτιολογική έκθεση, «των πρωτόγνωρων δυσμενών οικονομικών συνθηκών και της μεγαλύτερης δημοσιονομικής κρίσης των τελευταίων δεκαετιών, η οποία έχει κλονίσει την αξιοπιστία της Χώρας, έχει προκαλέσει μεγάλες δυσκολίες στην προσπάθεια κάλυψης των δανειακών αναγκών της και απειλούν σοβαρά την Εθνική Οικονομία». Μεταξύ των μέτρων αυτών περιλαμβάνονται η μείωση των αποδοχών των υπηρετούντων, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας, στο στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα (άρθρο 1), η θέσπιση ανώτατου ορίου αποδοχών και πρόσθετων αμοιβών των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα (άρθρο 2), η επιβολή έκτακτης οικονομικής εισφοράς στα φυσικά πρόσωπα με μεγάλο εισόδημα (άρθρο 5). Άλλωστε, οι μειώσεις των αποδοχών και επιδομάτων των δημοσίων υπαλλήλων και στρατιωτικών οδήγησαν αυτοδικαίως και στη μειωτική αναπροσαρμογή των (πολιτικών και στρατιωτικών) συντάξεων του Δημοσίου (βλ. άρθρα 9 και 34 του π.δ. 169/2007, Α΄ 210, πρβλ. Ελ.Συν. 3792, 2742/2014). Στη συνέχεια δημοσιεύθηκε ο ν. 3845/2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» (Α΄ 65/6.5.2010). Στον νόμο αυτόν προσαρτήθηκαν ως παραρτήματα αφενός η δήλωση των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Ζώνης του Ευρώ της 25.3.2010 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I) και η δήλωση για τη στήριξη της Ελλάδας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του Ευρώ της 11.4.2011 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II) και αφετέρου το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III) και το Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV). Τα δύο αυτά

Μνημόνια αποτελούν δύο από τα μέρη [«Memorandum of Economic and Financial Policies», «Memorandum of Understanding on Specific Economic Policy Conditionality» και «Technical Memorandum of Understanding» (Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης)] του Μνημονίου Συνεννόησης («Memorandum of Understanding»), που έχει υπογραφεί στις 3.5.2010 αφενός από τον Υπουργό Οικονομικών και τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, ως εκπροσώπους της Ελληνικής Δημοκρατίας και αφετέρου από τον Επίτροπο Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων, ως εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενεργούσης για λογαριασμό των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, καταρτίστηκαν δε «από το Υπουργείο Οικονομικών με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου» για την ενεργοποίηση του μηχανισμού χρηματοδοτικής στήριξης της ελληνικής οικονομίας, ο οποίος συγκροτήθηκε, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες δηλώσεις των εκπροσώπων των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, από τα εν λόγω κράτη με τη συμμετοχή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, προκειμένου να διασφαλιστεί η οικονομική και δημοσιονομική σταθερότητα της Ευρωζώνης (άρθρο πρώτο παρ. 1-3 του ν. 3845/2010). Στο πρώτο από τα ανωτέρω δύο Μνημόνια, δηλαδή στο Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής, περιγράφονται οι δυσμενείς εξελίξεις των δημόσιων οικονομικών της Ελλάδας, οι οποίες κατέστησαν αδύνατη τη χρηματοδότησή της από τις διεθνείς αγορές και αναγκαία την προσφυγή της στο μηχανισμό στήριξης και εξαγγέλλονται οι βασικοί στόχοι του οικονομικού προγράμματος της Ελληνικής Κυβέρνησης για την επόμενη τριετία. Μεταξύ δε των «άμεσων» δημοσιονομικών μέτρων, που προβλέπει το ανωτέρω Μνημόνιο

για το 2010, περιλαμβάνεται και η μείωση των συντάξεων, μέσω της μείωσης της 13ης και της 14ης σύνταξη. Ειδικότερα, στο εν λόγω Μνημόνιο αναφέρεται ότι «η απάλειψη της 13ης και της 14ης σύνταξης αντισταθμίζεται για όσους λαμβάνουν λιγότερο από 2500 ευρώ μηνιαίως με την υιοθέτηση ενός νέου ενιαίου επιδόματος 800 ευρώ ετησίως. Η μείωση βαραίνει περισσότερο όσους λαμβάνουν υψηλότερες συντάξεις». Επίσης, με το Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής εξειδικεύονται και περιγράφονται λεπτομερώς τα μέτρα, που θα ληφθούν για την πραγματοποίηση του περιλαμβανόμενου στο προαναφερθέν Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής προγράμματος και καθορίζεται το χρονοδιάγραμμα θέσπισης και υλοποίησής τους μέχρι και το τέλος του 2011. Μεταξύ των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης, τα οποία αναφέρεται στο ανωτέρω Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής ότι θα ληφθούν έως το τέλος του δεύτερου τριμήνου του έτους 2010, περιλαμβάνεται η «Μείωση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων και επιδόματος αδείας που καταβάλλονται στους συνταξιούχους, με ταυτόχρονη προστασία αυτών που λαμβάνουν χαμηλότερες συντάξεις, με τις καθαρές εξοικονομήσεις να ανέρχονται σε 1.900 εκ. ευρώ για ένα πλήρες έτος (1.500 εκ. ευρώ το 2010)».

9.2. Επιπλέον, με τον ν. 3845/2010, στον οποίο προσαρτώνται ως παραρτήματα τα ανωτέρω δύο Μνημόνια, θεσπίστηκαν μέτρα προς εφαρμογή του εξαγγελθέντος με αυτά προγράμματος. Μεταξύ των μέτρων αυτών περιλαμβάνονται η περαιτέρω μείωση των αποδοχών των υπηρετούντων, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας στο στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα (άρθρο

τρίτο), η αύξηση των έμμεσων φόρων, η μείωση συνταξιοδοτικών παροχών χορηγούμενων από οργανισμούς κύριας ασφάλισης (άρθρο τέταρτο), η αύξηση των συντελεστών του φόρου προστιθέμενης αξίας και ειδικών φόρων κατανάλωσης (άρθρο τέταρτο) και η επιβολή έκτακτης εισφοράς στο εισόδημα των νομικών προσώπων του οικονομικού έτους 2010, εφόσον υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ, καθώς και ειδικού φόρου τηλεοπτικών διαφημίσεων (άρθρο πέμπτο). Ειδικότερα, ως προς τη μείωση των συνταξιοδοτικών παροχών, στις παραγράφους 10 έως και 15 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, το οποίο έχει τον τίτλο «Μέτρα για τη μείωση των δημόσιων δαπανών», ορίζονται τα εξής:

«10. Τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδειάς που προβλέπονται από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη νόμου ή κανονιστικής πράξης για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους όλων των φορέων κύριας ασφάλισης, με εξαίρεση τους συνταξιούχους του Ο.Γ.Α., χορηγούνται εφόσον ο δικαιούχος έχει υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας του και το ύψος τους καθορίζεται ως εξής: α) Το επίδομα εορτών Χριστουγέννων, στο ποσό των τετρακοσίων (400) ευρώ. β) Το επίδομα εορτών Πάσχα, στο ποσό των διακοσίων (200) ευρώ. γ) Το επίδομα αδειάς, στο ποσό των διακοσίων (200) ευρώ. ...

11. Από το όριο ηλικίας που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο εξαιρούνται όσοι εξ ιδίου δικαιώματος λαμβάνουν σύνταξη λόγω αναπηρίας ή με το καθεστώς των βαρέων και ανθυγιεινών ή των οικοδομικών επαγγελμάτων, καθώς και οι δικαιούχοι εκ μεταβιβάσεως, εφόσον οι τελευταίοι: α) είναι δικαιούχοι λόγω θανάτου συζύγου, ή β) δεν έχουν υπερβεί το 18ο έτος ή, αν σπουδάζουν, το 24ο έτος της ηλικίας τους, ή γ) είναι ανίκανοι για άσκηση οποιουδήποτε βιοποριστικού επαγγέλματος σε ποσοστό μεγαλύτερο του 67%.

12. ... 14. Τα επιδόματα της παραγράφου 10 δεν καταβάλλονται, εφόσον οι καταβαλλόμενες συντάξεις, συμπεριλαμβανομένων και των επιδομάτων της παραγράφου 10, υπολογιζόμενες σε δωδεκάμηνη βάση υπερβαίνουν κατά μήνα τα δύο χιλιάδες πεντακόσια (2.500) ευρώ. Αν με την καταβολή των επιδομάτων της παραγράφου 10 οι καταβαλλόμενες συντάξεις υπερβαίνουν το ύψος αυτό, τα επιδόματα της παραγράφου 10 καταβάλλονται μέχρι του ορίου των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ, με ανάλογη μείωσή τους. 15. ...». Η αιτιολογική έκθεση, που συνοδεύει τον ν. 3845/2010, αναφέρεται στους λόγους που οδήγησαν την Κυβέρνηση στην υποβολή αιτήματος για την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης της Ελλάδας από την Ευρωζώνη, καθώς και στις συνέπειες που έχει η ενεργοποίηση του μηχανισμού αυτού. Ειδικότερα, στην αιτιολογική έκθεση αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «Η προσφυγή στο μηχανισμό ήταν το τελευταίο καταφύγιο για να αποτραπεί η χρεοκοπία της χώρας. Ταυτόχρονα η ανάγκη προσφυγής στο μηχανισμό στήριξης μας οδηγεί στην ανάγκη να λάβουμε πρόσθετα μέτρα, ... Το πρόγραμμα σταθερότητας που σχεδιάστηκε και τα πρόσθετα μέτρα που προτείνονται ... θέτουν σε εφαρμογή το μηχανισμό στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη - μέλη της ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με την παροχή χρηματοδότησης ύψους 110 δις Ευρώ, εκ των οποίων 80 δις Ευρώ σε διμερή δάνεια από τις χώρες της ΕΕ και 30 δις Ευρώ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Εξ αυτών, 30 δις Ευρώ θα διατεθούν το 2010. Το πρόγραμμα για την ανάκαμψη της οικονομίας προβλέπει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής που ανέρχονται σε 11 μονάδες του ΑΕΠ ή περίπου 30 δις ευρώ έως το 2013, με στόχο το 2014 το έλλειμμα να είναι κάτω από 3% του ΑΕΠ. ... τα μέτρα που προτείνονται είναι ... απαραίτητα για να

αυξηθούν τα έσοδα, να περιοριστούν οι δαπάνες, να συνεχιστεί η λειτουργία του κράτους, να διατηρηθεί η δυνατότητα να καταβάλλονται μισθοί και συντάξεις χωρίς να υποθηκεύεται το μέλλον των επόμενων γενεών ... Τα μέτρα ... επιφέρουν μείωση του εισοδήματος των εργαζομένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα αλλά και των συνταξιούχων. Καταβλήθηκε τεράστια προσπάθεια ..., ώστε να θιγούν όσο γίνεται λιγότερο τα χαμηλά και μεσαία επίπεδα μισθών και συντάξεων ... » (βλ. επίσης πρακτικά της ΡΙΕ΄ Συνεδρίασης της 6.5.2010 της Α΄ Συνόδου της ΙΓ΄ Περιόδου Προεδρευομένης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, σελ. 6727 - 6794).

9.3. Στις 8.5.2010 υπεγράφη «Σύμβαση δανειακής διευκόλυνσης» («Loan Facility Agreement») μεταξύ αφενός δεκατεσσάρων από τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, εκπροσωπούμενα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και του ενεργούντος για λογαριασμό της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας χρηματοπιστωτικού ιδρύματος «Kreditanstalt für Wiederaufbau» (KfW), ως δανειστών και αφετέρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, ως δανειολήπτη και της Τράπεζας της Ελλάδος, ως αντιπροσώπου του δανειολήπτη. Με την εν λόγω σύμβαση συμφωνήθηκε, μεταξύ άλλων, ότι «Οι δανειστές καθιστούν διαθέσιμη στο Δανειολήπτη μια δανειακή διευκόλυνση ... σε ευρώ για ένα συνολικό ποσό κεφαλαίου ύψους μέχρι ογδόντα δις Ευρώ ... και υπόκειται στους όρους και τις προϋποθέσεις του Μνημονίου Συνεννόησης και της παρούσας Σύμβασης» και ότι «Ο Δανειολήπτης χρησιμοποιεί όλα τα ποσά που δανείζεται ... τηρώντας τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από το Μνημόνιο Συνεννόησης». Εξάλλου, στο προοίμιο της πιο πάνω σύμβασης αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής :

«(6) Μέτρα που αφορούν τον συντονισμό και την επιτήρηση της δημοσιονομικής

πειθαρχίας της Ελλάδας και ορίζουν κατευθυντήριες γραμμές της οικονομικής πολιτικής για την Ελλάδα, θα καθορισθούν με απόφαση του Συμβουλίου δυνάμει των Άρθρων 126(9) και 136 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ... και η παρεχόμενη προς την Ελλάδα στήριξη συναρτάται με τη συμμόρφωση της Ελλάδας σε μέτρα που συνάδουν με την εν λόγω απόφαση και τα οποία προβλέπονται σε ένα Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής πολιτικής, Μνημόνιο στις συγκεκριμένες προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής και Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης ... που υπογράφηκαν αρχικά στις 3 Μαΐου 2010 από την Επιτροπή μετά την έγκριση από όλα τα Κράτη Μέλη της Ευρωζώνης (εκτός της Ελλάδας), από το Δανειολήπτη και την Τράπεζα της Ελλάδος ... (8) Η διαθεσιμότητα των Δανείων ... εξαρτάται από τη θετική απόφαση των Κρατών Μελών της Ευρωζώνης (εκτός της Ελλάδας) ... με βάση τα πορίσματα της επαλήθευσης από την Επιτροπή ότι η εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής του Δανειολήπτη συμφωνεί με το πρόγραμμα προσαρμογής ή όποιους άλλους όρους προβλέπονται στην απόφαση του Συμβουλίου δυνάμει των Άρθρων 126 (9) και 136 της ΣΛΕΕ και του Μνημονίου Συνεννόησης». Την ίδια ως άνω ημερομηνία (8.5.2010) συνήφθη σύμβαση μεταξύ των 15 κρατών της Ευρωζώνης, τα οποία είχαν συμφωνήσει να παράσχουν την προαναφερθείσα δανειακή διευκόλυνση στην Ελλάδα («Συμφωνία μεταξύ των Πιστωτών», «Intercreditor Agreement»). Με τη σύμβαση αυτή ρυθμίστηκαν οι μεταξύ των ανωτέρω 15 κρατών σχέσεις, που απορρέουν από την προαναφερθείσα σύμβαση δανειακής διευκόλυνσης. Στις 9.5.2010 το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ενέκρινε, κατ' αποδοχή της από 3 Μαΐου 2010 αίτησης της Ελληνικής

Κυβέρνησης για χρηματοδότηση του οικονομικού προγράμματός της (επιστολή προθέσεων, «letter of intent»), την παροχή «Διακανονισμού Χρηματοδότησης Αμεσης Ετοιμότητας» («Stand-by arrangement») «ισοδύναμου με Ειδικά Τραβηχτικά Δικαιώματα ... 26,432.9 εκατομμυρίων [30 δισ. ευρώ] για το χρονικό διάστημα 9 Μαΐου 2010 έως και 8 Μαΐου 2013». Τέλος, στις 8.6.2010 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε την 2010/320/ΕΕ απόφασή του (ΕΕ L 145/11.6.2010), με την οποία απηύθυνε στην Ελλάδα, με σκοπό την ενίσχυση και εμβάθυνση της ασκούμενης επ' αυτής δημοσιονομικής εποπτείας, ειδοποίηση για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής, τα οποία κρίνονται αναγκαία για την αντιμετώπιση της κατάστασης υπερβολικού ελλείμματος, σύμφωνα με το άρθρο 126 παρ. 9 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Σ.Λ.Ε.Ε.) [πρώην άρθρο 104 παρ. 4 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ), (βλ. ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C 83/30.3.2010)], που προβλέπει ότι τα κράτη μέλη αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα και θεσπίζει διαδικασία για τη διόρθωση της κατάστασης υπερβολικού ελλείμματος και το άρθρο 136 της ίδιας συνθήκης που προβλέπει τη δυνατότητα θέσπισης ειδικών μέτρων για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ, προκειμένου να ενισχυθεί ο συντονισμός και η εποπτεία της δημοσιονομικής τους πειθαρχίας. Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 1 της απόφασης αυτής του Συμβουλίου «η Ελλάδα τερματίζει την παρούσα κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος το ταχύτερο δυνατόν και το αργότερο έως το 2014» - κατάσταση που είχε διαπιστωθεί με την απόφαση του Συμβουλίου της 27.4.2009 (2009/415/ΕΚ, ΕΕ L 135/30.5.2009), κατ' εφαρμογή του άρθρου 104 παρ. 4 της

ΣΕΚ- και σύμφωνα με το άρθρο 2 της ίδιας 2010/320/ΕΕ απόφασης του Συμβουλίου «1. Η Ελλάδα θεσπίζει τα ακόλουθα μέτρα πριν από τα τέλη Ιουνίου του 2010 : α) ... ζ) κατάργηση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων και επιδομάτων αδείας που καταβάλλονται στους συνταξιούχους, με ταυτόχρονη προστασία αυτών που λαμβάνουν χαμηλότερες συντάξεις με στόχο την εξοικονόμηση 1900 εκατ. Ευρώ για ένα πλήρες έτος (1500 εκατ. Ευρώ το 2010). η) ... 2. Η Ελλάδα θεσπίζει τα ακόλουθα μέτρα μέχρι τέλη Σεπτεμβρίου του 2010 : α) ... β) νόμο για τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος με σκοπό την εξασφάλιση της μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης βιωσιμότητάς του ... γ) ...». Η ανωτέρω απόφαση τροποποιήθηκε με την 2010/486/ΕΕ απόφαση του Συμβουλίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2010 (ΕΕ L 241 της 14.9.2010) ως προς τα μέτρα που θα πρέπει να λάβουν οι ελληνικές αρχές από τον Ιούλιο του 2010 έως και το τέλος Δεκεμβρίου του 2011.

9.4. Επακολούθησε ο ν. 3847/2010 με τίτλο «Επανακαθορισμός των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδείας για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους του Δημοσίου» (Α' 67/11.05.2010), στο άρθρο μόνο του οποίου ορίζεται ότι «1. Τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδείας, που προβλέπονται από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη νόμου ή κανονιστική πράξη για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους του Δημοσίου γενικά, χορηγούνται εφόσον ο δικαιούχος έχει υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας του και το συνολικό ποσό της μηνιαίας καταβαλλόμενης σύνταξης δεν υπερβαίνει τα δύο χιλιάδες πεντακόσια (2.500) ευρώ, το ύψος τους δε καθορίζεται ως εξής: α) Το επίδομα εορτών Χριστουγέννων, τετρακόσια (400) ευρώ. β) Το επίδομα εορτών Πάσχα, διακόσια

(200) ευρώ. γ) Το επίδομα αδείας, διακόσια (200) ευρώ. Για τον προσδιορισμό του συνολικού ποσού της καταβαλλόμενης σύνταξης του προηγούμενου εδαφίου λαμβάνονται υπόψη το ποσό της μηνιαίας βασικής σύνταξης, καθώς και τα συγκαταβαλλόμενα με αυτή ποσά του επιδόματος εξομάλυνσης του άρθρου 1 του ν. 3670/2008 (ΦΕΚ 117/Α'), του επιδόματος ανικανότητας και της προσωπικής και αμεταβίβαστης διαφοράς. 2. Από το όριο ηλικίας που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο εξαιρούνται όσοι εξ ιδίου δικαιώματος δικαιούχοι λαμβάνουν πολεμική σύνταξη ή σύνταξη λόγω ανικανότητας ή συνταξιοδοτήθηκαν αναγκαστικά δυνάμει ειδικών διατάξεων ή αποστρατεύτηκαν με πρωτοβουλία της Υπηρεσίας ή λαμβάνουν σύνταξη με το καθεστώς των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων ή λαμβάνουν με τη σύνταξη τους επίδομα ανικανότητας με βάση τις διατάξεις του άρθρου 54 του π.δ. 169/2007, καθώς και οι δικαιούχοι εκ μεταβιβάσεως εφόσον οι τελευταίοι: α) είναι δικαιούχοι λόγω θανάτου συζύγου, ή β) δεν έχουν υπερβεί το 18ο έτος και αν σπουδάζουν, το 24ο έτος της ηλικίας τους, γ) είναι ανίκανοι για άσκηση οποιουδήποτε βιοποριστικού επαγγέλματος σε ποσοστό μεγαλύτερο του 67%. 3. ... 4. ... 5. α. ... β. Εάν η καταβαλλόμενη σύνταξη με συνυπολογισμό των επιδομάτων της παραγράφου 1 υπολογιζόμενη σε δωδεκάμηνη βάση, υπερβαίνει κατά μήνα το ποσό των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ, τα εν λόγω επιδόματα καταβάλλονται μέχρι του ορίου των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ με ανάλογη μείωση τους. 6. ...». Στην αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού αναφέρεται ότι: «Οι ρυθμίσεις του παρόντος νομοσχεδίου υπαγορεύονται από λόγους εντόνου δημοσίου συμφέροντος, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος οικονομικής πολιτικής. το οποίο

αποτελεί τη βάση εφαρμογής του μηχανισμού στήριξης που αποφασίστηκε από τα κράτη - μέλη της Ευρωζώνης στις 25 Μαρτίου 2010 και με τον οποίο προβλέπεται ο συντονισμένος διμερής δανεισμός και η χρηματοδότηση από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τα κράτη - μέλη της ευρωζώνης». Σύμφωνα δε με την Έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, που επισυνάπτεται στην ως άνω αιτιολογική έκθεση, η δαπάνη που εξοικονομείται από την περικοπή των επίμαχων επιδομάτων και τη μείωση του συντάξιμου μισθού λόγω μείωσης των επιδομάτων που υπολογίζονται σ' αυτόν, ανέρχεται ετησίως στο ποσό των 722,5 εκ. ευρώ.

10.1. Από τα ανωτέρω εκτεθέντα στις σκέψεις 9.1 έως 9.4 συνάγεται ότι η οξύτατη κρίση ελλειμμάτων και χρέους, η οποία ενέσκηψε κατά το έτος 2010, κατέστησε αναγκαία την υιοθέτηση ενός μείζονος προγράμματος εξυγίανσης των δημοσιονομικών μεγεθών του Κράτους, εκτεινόμενου σε όλες τις οικονομικές του λειτουργίες, έναντι της χρηματοδοτικής υποστήριξης, με τη μορφή διμερών διακρατικών δανείων, από τα λοιπά κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, λόγω της αδυναμίας της Χώρας να καλύψει τις δανειακές της ανάγκες από τις διεθνείς αγορές. Το πρόγραμμα αυτό, γνωστό ως «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής», το οποίο εγκρίθηκε με το νόμο 3845/2010, περιελάμβανε δημοσιονομικά μέτρα μείωσης των δαπανών της «Γενικής Κυβέρνησης». Από τα δημοσιονομικά αυτά μέτρα, άλλα ήταν «άμεσης απόδοσης», συνέβαλλαν δηλαδή άμεσα στην περιστολή των δημοσίων δαπανών, ενώ άλλα «διαρθρωτικά», υπό την έννοια ότι αποσκοπούσαν στη σταδιακή αναδιανομή των κρατικών πόρων, με τους οποίους χρηματοδοτούνται οι προς εκπλήρωση των συνταγματικών επιταγών ακολουθούμενες πολιτικές. Στο

πλαίσιο αυτό, με τη διάταξη του άρθρου Μόνου παρ. 1 του ν. 3847/2010 ορίστηκε μεταξύ άλλων ότι τα επιδόματα εορτών (Χριστουγέννων και Πάσχα), καθώς και το επίδομα αδειάς, που καταβάλλονταν μέχρι τότε, δυνάμει ειδικών ή γενικών διατάξεων ή κανονιστικών διοικητικών πράξεων, στους βοηθηματούχους και συνταξιούχους του Δημοσίου (πολιτικούς και στρατιωτικούς), εφεξής, ήτοι από 1.6.2010 και εντεύθεν (βλ. παρ. 10), δεν καταβάλλονται σε όσους κατά τον χρόνο αυτό, έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους, πλην η καταβαλλόμενη σε αυτούς μηνιαία σύνταξη, με συνυπολογισμό και των τυχόν συγκαταβαλλόμενων με αυτή συνταξιοδοτικών επιδομάτων και λοιπών παροχών που αναφέρονται στο εδ. β' της παρ. 1 του ανωτέρω άρθρου, υπερβαίνει το ποσό των 2.500 ευρώ. Η επίμαχη ρύθμιση, δοθέντος ότι τα επιδόματα στα οποία αφορά, ως τμήμα των καταβαλλόμενων συντάξεων, βαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, συνιστά προδήλως ένα δημοσιονομικό μέτρο «άμεσης απόδοσης» (ΣτΕ Ολομ. 2287/2015, 1285/2012), το οποίο στοχεύει στην άμεση εξοικονόμηση δημοσίων δαπανών, τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, την άμεση αντιμετώπιση των οικονομικών αναγκών της Χώρας, μέσω της δανειοδότησής της και εν τέλει στη διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας του Κράτους, στην εξυπηρέτηση, δηλαδή, σκοπών δημοσίου συμφέροντος, και μάλιστα κοινού ενδιαφέροντος των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, ενόψει της καθιερωμένης από τις συνθήκες και τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποχρέωσης δημοσιονομικής πειθαρχίας και διασφάλισης της σταθερότητας της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της (βλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012). Η διαφύλαξη, επομένως, της οικονομικής ευρωστίας του Κράτους, μέσω της διασφάλισης της δημοσιονομικής ισορροπίας του, συνιστά

λόγο δημόσιας ωφέλειας, που δικαιολογεί τον περιορισμό στην παρουσία των συνταξιούχων του Δημοσίου, τον οποίο επιφέρει η επίμαχη ρύθμιση (πρβλ. Ελ.Συν. Ολομ. 4335/2014, 2341, 2333, 2311/2013), καθόσον με αυτή δεν εξυπηρετείται το στενώς εννοούμενο ταμειακό συμφέρον του Δημοσίου, αλλά το ευρύτερο δημοσιονομικό συμφέρον αυτού (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της Ι. Κουφάκη κατά Ελλάδα και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδα, σκ. 38 και 39). Επομένως, η θεσπισθείσα από τη διάταξη του άρθρου μόνου του ν. 3847/2010 κατάργηση της καταβολής των επιδομάτων εορτών και αδείας στους συνταξιούχους του Δημοσίου που λαμβάνουν μηνιαίως ποσό σύνταξης μεγαλύτερο των 2.500 ευρώ συνιστά μέτρο που συνάδει με την επίτευξη του ανωτέρω υπέρτερου σκοπού δημοσίου συμφέροντος, η επίτευξη δε του σκοπού αυτού δεν στηρίχθηκε μόνο στη μείωση των δαπανών για τις συνταξιοδοτικές παροχές, αλλά και στη λήψη κατά την επόμενη τριετία διάφορων δημοσιονομικών, διαρθρωτικών και χρηματοπιστωτικών μέτρων, η συνδυασμένη εφαρμογή των οποίων εκτιμήθηκε από τον νομοθέτη ότι θα συμβάλει στην έξοδο της Χώρας από την κρίση και στη βελτίωση των δημοσιονομικών της μεγεθών, κατά τρόπο που αναμενόταν να διατηρηθεί και στο μέλλον, δηλαδή μετά την πάροδο της τριετίας, στην οποία, καταρχήν απέβλεπε το περιλαμβανόμενο στο Μνημόνιο πρόγραμμα. Ορισμένα από τα μέτρα αυτά θεσπίστηκαν με τις διατάξεις των νόμων 3833/2010 και 3845/2010 (αύξηση κρατικών εσόδων μέσω της αύξησης των συντελεστών του φόρου προστιθέμενης αξίας και ειδικών φόρων κατανάλωσης και της επιβολής εκτάκτων εισφορών), ενώ με άλλους νόμους θεσπίστηκαν μέτρα για την αποκατάσταση της φορολογικής δικαιοσύνης και την αντιμετώπιση της

φοροδιαφυγής (ν. 3842/2010, Α' 58), για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (ν. 3863/2010, Α' 115) και του συστήματος συνταξιοδότησης των υπαλλήλων του Δημοσίου (ν. 3865/2010, Α' 120), για την αναθεώρηση των διαδικασιών παρακολούθησης και ελέγχου της εξέλιξης των δημοσίων οικονομικών [ν. 3832/2010 «Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα (ΕΛ.Σ.Σ.) Σύσταση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) ως Ανεξάρτητης Αρχής», Α' 38], για τη δημοσιονομική διαχείριση (ν. 3871/2010, Α' 141, με τον οποίο αναμορφώθηκε πλήρως ο ν. 2362/1995 «περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις», Α' 247), για την απελευθέρωση ορισμένων κλειστών επαγγελμάτων (βλ. ν. 3887/2010, Α' 174, για τις οδικές εμπορευματικές μεταφορές) και για την εξυγίανση δημοσίων επιχειρήσεων (βλ. ν. 3891/2010, Α' 188, για την αναδιάρθρωση, την εξυγίανση και την ανάπτυξη του ομίλου ΟΣΕ και της ΤΡΑΙΝΟΣΕ).

10.2. Επομένως, με τα δεδομένα που συνέτρεχαν κατά τον χρόνο θέσπισής της, η επίμαχη περικοπή-κατάργηση συνταξιοδοτικών παροχών δεν παρίσταται απρόσφορη, και μάλιστα προδήλως, ούτε μπορεί να θεωρηθεί μη αναγκαία για την εκπλήρωση του επιδιωκόμενου σκοπού, ήτοι την περιστολή της συνταξιοδοτικής δαπάνης, η οποία αντιπροσωπεύει υπέρμετρα υψηλό ποσοστό των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού και, συνακόλουθα, τον περιορισμό του ελλείμματος και την απελευθέρωση πόρων προς άλλες κατευθύνσεις, αλλά και τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του παθογενούς συνταξιοδοτικού συστήματος, λαμβανομένου, άλλωστε, υπόψη ότι η ευρεία, σε κάθε περίπτωση, εκτίμηση του νομοθέτη ως προς τα ληπτέα μέτρα για την αντιμετώπιση της υπ' αυτού διαπιστωθείσας κρίσιμης δημοσιονομικής

κατάστασης υπόκειται σε οριακό μόνο δικαστικό έλεγχο (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012, σκ. 35). Άλλωστε, η άνευ εξαιρέσεων ολοσχερής κατάργηση των συγκεκριμένων επιδομάτων για το σύνολο των συνταξιούχων του Δημοσίου που επακολούθησε (βλ. την υποπαραγρ. Β.4. της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, Α' 222), καταδεικνύει άνευ ετέρου ότι η επίμαχη περικοπή ήταν απολύτως αναγκαία για την αντιμετώπιση της ως άνω έκτακτης κατάστασης, στην οποία περιήλθε η Χώρα κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο. Περαιτέρω, η περικοπή αυτή δεν δύναται να θεωρηθεί *stricto sensu* δυσανάλογη, υπό την έννοια ότι επιβάλλει στη συγκεκριμένη κατηγορία συνταξιούχων ένα ιδιαίτερα επαχθές βάρος, που υπερακοντίζει τον επιδιωκόμενο ως άνω σκοπό. Και τούτο, ενόψει αφενός του σχετικά μικρού ύψους των πρόσθετων παροχών, στις οποίες αφορά η περικοπή, αφετέρου του γεγονότος ότι μέσω του μέτρου αυτού διασφαλίζεται τελικώς, έστω και εμμέσως, η εξακολούθηση καταβολής σε αυτούς κύριας σύνταξης. Επίσης, οι δυσμενείς συνέπειες του μέτρου αυτού δεν δύνανται να θεωρηθούν υπέρμετρες, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι συνταξιούχοι, οι οποίοι λαμβάνουν μηνιαίως σύνταξη από το Δημόσιο που δεν υπερβαίνει το ποσό των 2.500 ευρώ, ανεξαρτήτως του συντάξιμου χρόνου που έχουν συμπληρώσει, θα λάβουν τις επίμαχες παροχές, έστω και μειωμένες, μετά τη συμπλήρωση του 60ού έτους της ηλικίας τους. Επομένως, με το επίμαχο μέτρο, το οποίο αναφέρεται σε κατάργηση, εφόσον πληρούνται οι ανωτέρω προϋποθέσεις, συγκεκριμένων ειδικών επιδομάτων (εορτών και αδειας), ήτοι σε τμήμα μόνο της καταβαλλόμενης σύνταξης, συνεπάγεται μείωση μεν των συνολικώς καταβαλλομένων συνταξιοδοτικών παροχών, όχι, όμως, και στέρηση αυτών, και ως εκ τούτου δεν διαταράσσεται η

δίκαιη ισορροπία μεταξύ των επιταγών του, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, συντρέχοντος εν προκειμένω γενικού συμφέροντος και της απαίτησης προστασίας της περιουσίας των συνταξιούχων. Τούτο δε, ενόψει του περιορισμένου ύψους των επερχομένων περικοπών, θεωρούμενο σε συνάρτηση και με τη χορήγηση της 13ης και 14ης σύνταξης, το οποίο αντιστοιχεί περίπου στο 15% των συνολικών ετήσιων συνταξιοδοτικών παροχών (βλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012, σκ. 41, 1285/2012 σκ. 17). Λαμβανομένων δε, περαιτέρω, υπόψη και των κρατουςών κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, δεν τίθεται ζήτημα απώλειας των στοιχειωδών μέσων βιοπορισμού και διακινδύνευσης της αξιοπρεπούς διαβίωσης των προσώπων που πλήττονται με τις εν λόγω περικοπές, αφού αυτές δεν αφορούν στις συντάξεις αυτές καθαυτές, αλλά σε κάποιες πρόσθετες παροχές που συγκαταβάλλονται με τα ποσά των συντάξεων και αποτελούν οικονομικά παρακολουθήματα αυτών. Άλλωστε, η επίμαχη περικοπή αποτελεί ένα από τα πρώτα περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν σε σχέση με τις συντάξεις, οι προβαλλόμενοι δε με το υπόμνημα του ενάγοντος ισχυρισμοί που αφορούν στις περαιτέρω μειώσεις που επιβλήθηκαν στις αποδοχές των στρατιωτικών με βάση τις διατάξεις των νόμων 3865/2010, 3986/2011, 4024/2011, 4051/2012 και 4093/2012, παρίστανται αλυσιτελείς, καθόσον ανάγονται σε μεταγενέστερο του κρίσιμου εν προκειμένω χρόνο και, ως εκ τούτου, δεν δύνανται να συνεκτιμηθούν, στο πλαίσιο εξέτασης, από άποψη επιπτώσεων, της επίμαχης περικοπής.

10.3. Ενόψει των ανωτέρω εκτεθέντων, η επίμαχη ρύθμιση, η οποία δεν είναι μεμονωμένη, αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλέγμα μέτρων (δημοσιονομικών, διαρθρωτικών και χρηματοπιστωτικών) για τη διασφάλιση της

δημοσιονομικής βιωσιμότητας και κατ' επέκταση της βιωσιμότητας και του συνταξιοδοτικού συστήματος, λόγω των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών της και της περιορισμένης έντασης και διάρκειάς της, συνιστά μία δικαιολογημένη επέμβαση στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα των πληττόμενων από αυτή στρατιωτικών συνταξιούχων. Ως εκ τούτου, δεν αντίκειται στη συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας (βλ. σκέψεις 13.Α και Δ), απορριπτομένων ως αβασίμων των περί του αντιθέτου προβαλλόμενων με την υπό κρίση αγωγή και το υπόμνημα ισχυρισμών του ενάγοντος. Συναφώς, δεν αντίκειται ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, χωρίς η παραδοχή αυτή να δύναται να διαφοροποιηθεί εν προκειμένω μέσω της συγκεκριμένης στάθμισης ως προς την τήρηση της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των υπηρετούμενων σκοπών δημοσίου συμφέροντος και των θιγόμενων περιουσιακών δικαιωμάτων του ενάγοντος (βλ. σκέψη 8.5), δοθέντος ότι ο ενάγων στην υπό κρίση αγωγή δεν αναφέρει οτιδήποτε σχετικά με τα εισοδήματά του πριν και μετά από την επίμαχη ρύθμιση, ούτε άλλωστε επικαλείται και αποδεικνύει ότι ενόψει των βιοτικών του αναγκών, η επίμαχη μείωση των σύνταξής του θέτει αυτόν αντιμέτωπο με δυσκολίες διαβίωσης ασύμβατες προς το άρθρο 1 παρ. 1 του 1^{ου} Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και ότι, ως εκ τούτου, αυτός επωμίζεται ένα υπερβολικό ειδικό βάρος.

10.4. Περαιτέρω, η επιβληθείσα, με την παράγραφο 1 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, κατάργηση των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και αδείας στους συνταξιούχους που λαμβάνουν μηνιαίως ποσό σύνταξης άνω των 2.500 ευρώ, δεν αντίκειται στην αρχή της ισότητας (άρθρ. 4 παρ. 1 του Συντ.), διότι το ύψος της μηνιαίας καταβαλλόμενης σύνταξης αποτελεί ένα

αντικειμενικό κριτήριο διαφορετικής μεταχείρισης των συνταξιούχων. Ειδικώς δε το τιθέμενο στην ανωτέρω διάταξη όριο των 2.500 ευρώ δεν παρίσταται αυθαίρετο και συμπτωματικό σε σχέση προς το αντικείμενο της ρύθμισης, δοθέντος ότι η επιλογή του δικαιολογείται από τη μέριμνα του νομοθέτη για την προστασία των συνταξιούχων που λαμβάνουν χαμηλά και μεσαία ποσά συντάξεων, οι οποίοι, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, έχουν μειωμένη αγοραστική δύναμη για την κάλυψη των αυξημένων, λόγω της ηλικίας τους και της υγείας τους, αναγκών τους. Το ως άνω τιθέμενο κριτήριο τελεί επίσης σε άμεση συνάφεια με τον σκοπό του νομοθέτη, ο οποίος, όπως συνάγεται από τις αιτιολογικές εκθέσεις των νόμων 3847/2010 και 3845/2010, συνίσταται στη, μέσω της μείωσης των δημοσίων δαπανών, στις οποίες εμπίπτουν και οι συνταξιοδοτικές εν ευρεία εννοία δαπάνες του Δημοσίου που καταβάλλονται από τον κρατικό προϋπολογισμό, εξοικονόμηση κρατικών πόρων, προκειμένου να διασφαλισθεί η δημοσιονομική βιωσιμότητα του Κράτους (πρβλ. Ελ.Συν. 25/2010, 1939/2009, ΕΔΔΑ αποφ. της 12.10.2004 Κ. Asmundsson κατά Ισλανδίας, της 8.9.2005 Ackermann και Fuhrmann κατά Γερμανίας, της 25.10.2011 Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας). Ακόμη, η ρύθμιση σχετικά με την πλήρη κατάργηση των εν λόγω επιδομάτων για τους συνταξιούχους που λαμβάνουν μηνιαίως σύνταξη άνω των 2.500 ευρώ, ευθυγραμμίζεται με τις διαπιστώσεις που αφορούν στη βιωσιμότητα και του συνταξιοδοτικού συστήματος και την αναγκαιότητα λήψεως μέτρων, αφενός μεν για τη διόρθωση των ανισοροπιών που παρουσιάζει, αφετέρου δε για την εξοικονόμηση των αναγκαίων πόρων η οποία θα επιτρέψει την καταβολή συντάξεων που εξασφαλίζουν την κατά το δυνατόν αξιοπρεπή διαβίωση των συνταξιούχων στην

παρούσα, αλλά και στις μελλοντικές γενεές στο πλαίσιο της διαγενεακής αλληλεγγύης.

10.5. Περαιτέρω, η επίμαχη περικοπή-κατάργηση, παρά τα αντιθέτως προβαλλόμενα με την υπό κρίση αγωγή και το κατατεθέν υπόμνημα του ενάγοντος, δεν αντίκειται ούτε στην αρχή της ισότητας των πολιτών στα δημόσια βάρη, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος, δοθέντος ότι, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στην προηγούμενη σκέψη, το ύψος της εισπραττόμενης μηνιαίας σύνταξης αποτελεί πρόσφορο κριτήριο διαφοροποίησης των συνταξιούχων ως προς τη συγκεκριμένη ρύθμιση, με συνέπεια να δικαιολογείται η μετακύλιση του σχετικού βάρους σε αυτούς που λαμβάνουν υψηλότερα ποσά σύνταξης. Ως εκ τούτου, δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης της αρχής της ισότητας στα δημόσια βάρη από την άποψη της καθολικότητας της συνεισφοράς. Επί πλέον, το οικείο μέτρο εντάσσεται σε ένα σύνολο οικονομικών, δημοσιονομικών και διαρθρωτικών μέτρων, που έχουν επωμιστεί γενικώς οι πολίτες, για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης που μαστίζει τη χώρα, στο πλαίσιο της οποίας αναδείχθηκε ιδιαιτέρως η ανάγκη περιστολής της συνταξιοδοτικής δαπάνης του Κράτους, καθώς και η απειλή της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος. Επομένως, η εκλογίκευση των απονεμόμενων από το συνταξιοδοτικό σύστημα -που επιβαρύνει υπέρμετρα τον κρατικό προϋπολογισμό- παροχών, παρίσταται αυτονόητη προϋπόθεση για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προβλημάτων, με επιβάρυνση των ίδιων των επωφελούμενων από το σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, η θεσπιζόμενη με την επίμαχη διάταξη περιορισμένης έντασης επιβάρυνση μιας ομάδας συνταξιούχων που λαμβάνει μηνιαίως υψηλότερο ποσό σύνταξης, σε σχέση με άλλους

πολιτικούς ή στρατιωτικούς συνταξιούχους κρίνεται εύλογη. Και τούτο, ενόψει της λήψης από την εν λόγω ομάδα αυξημένων ποσών σύνταξης που επιβαρύνει αντιστοίχως περισσότερο τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος. Επομένως, λαμβανομένου, επιπλέον, υπόψη ότι η απόφαση για μείωση της κρατικής δαπάνης για την καταβολή συντάξεων, καθώς και ο τρόπος επιμερισμού των θυσιών για την επίτευξη των υπέρτερων αναγκών δημοσίου συμφέροντος, αποτελούν "πολιτική επιλογή", ο σχετικός δε δικαστικός έλεγχος της απόφασης αυτής είναι έλεγχος ορίων, δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης ούτε της αρχής της αναλογικής συνεισφοράς της συγκεκριμένης ομάδας συνταξιούχων στην κάλυψη της ανάγκης για μείωση των κρατικών δαπανών.

10.6. Τέλος, η επίμαχη ρύθμιση, ενόψει όλων όσων έχουν προαναφερθεί, αιτιολογείται προσηκόντως, χωρίς να απαιτείται περαιτέρω για την αιτιολόγηση της αναγκαιότητας θέσπισής της η εκπόνηση ειδικής μελέτης, όπως αβασίμως υποστηρίζεται με το υπόμνημα του ενάγοντος. Ειδικότερα, η αιτιολόγηση αυτή προκύπτει επαρκώς, καταρχάς, από το ίδιο το ρυθμιστικό της περιεχόμενο και τον επιδιωκόμενο από αυτή σκοπό, θεωρούμενο μέσω της ένταξής της στη συγκεκριμένη κρίσιμη ιστορική συγκυρία, αλλά και το γενικότερο κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπισή της, συνιστάμενο σε ένα σύνολο μέτρων (δημοσιονομικών, διαρθρωτικών και χρηματοπιστωτικών), ειδικότερα δε από την αιτιολογική έκθεση του νόμου που την εισήγαγε, καθώς και τις αιτιολογικές εκθέσεις των προαναφερόμενων προγενέστερων, αλλά και μεταγενέστερων νόμων, με τις οποίες διαπιστώνονται οι περιστάσεις που έχουν προαναφερθεί, όπως η κρισιμότητα της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας, η υπέρμετρη επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού με τη συνταξιοδοτική δαπάνη, η

διακινδύνευση της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος και, συνακόλουθα, η επιτακτική ανάγκη λήψης μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής. Στο πλαίσιο αυτό, η συγκεκριμένη περιορισμένη έντασης επιβάρυνση της ως άνω ομάδας των συνταξιούχων του Δημοσίου, παρίσταται, από την ίδια της τη φύση, τα χαρακτηριστικά της, τον κύκλο των προσώπων στα οποία απευθύνεται και τον σκοπό δημοσίου συμφέροντος που επιδιώκει, σε συνδυασμό με τις ως άνω δημοσιονομικές και νομικές συνθήκες υπό τις οποίες θεσπίστηκε, επαρκώς αιτιολογημένη. Επίσης, ο οικείος δικαστικός έλεγχος παραμένει έλεγχος ορίων και όχι της ορθότητας των ουσιαστικών εκτιμήσεων του νομοθέτη ή της σκοπιμότητας των κατ' αρχήν επιλογών του κατά τη χάραξη της δημοσιονομικής πολιτικής (βλ. ανωτέρω σκέψεις 8.2, 8.5, 10.2 και 10.5). Ενόψει δε των ανωτέρω εκτεθέντων, δεν προκύπτει εν προκειμένω πρόδηλη υπέρβαση του ως άνω ευρέως περιθωρίου εκτίμησης του νομοθέτη και σύγκρουση της τιθέμενης ρύθμισης προς υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις και αρχές (πρβλ. Ελ.Συν. Πρακτ. Ολομ. της 1^{ης} Ειδικής Συνεδρίασης της 4.5.2010). Επίσης, ο προβαλλόμενος στο υπόμνημα του ενάγοντος λόγος περί παραβίασης του απορρέοντος από το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος ουσιώδους τύπου της διαδικασίας σύνταξης αναλογιστικών μελετών, ως όρου για την αιτιολόγηση της αναγκαιότητας και καταλληλότητας του επίμαχου μέτρου της κατάργησης συνταξιοδοτικών παροχών, πρέπει να απορριφθεί, διότι η εν λόγω συνταγματική διάταξη δεν αποτελεί το θεμέλιο του συνταξιοδοτικού δικαιώματος των λειτουργών και υπαλλήλων του Δημοσίου (βλ. Ελ.Συν. Πρακτ. Ολομ. της 5^{ης} Γενικής Συνεδρίασης της 29.3.2017). Ειδικότερα, κατά πάγια νομολογία, ως φορέας του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση, που κατοχυρώνεται από το

άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος, αναγνωρίζεται ο εργαζόμενος πληθυσμός της χώρας (ΣτΕ 1185/2010), στους οποίους εμπίπτουν οι εργαζόμενοι με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου (βλ. ΑΕΔ 16/1983, 1158/1995), καθώς και οι ελεύθεροι επαγγελματίες (βλ. ΣτΕ 2973/1991), όχι όμως και οι συνδεδεμένοι με το Δημόσιο με σχέση δημοσίου δικαίου (Ελ.Συν. Ολ. 3299/2013, 918/2012, 510/2009, ΣτΕ 2087/2012, 1970/2002, 3912/1996, 1750/1993 7μελούς, 481/1989, 485/1988). Και τούτο διότι το Δημόσιο δεν θεωρείται ως ασφαλιστικός οργανισμός των δημοσίων υπαλλήλων, αλλά η συνταξιοδοτική έννομη σχέση, ως δημοσίου δικαίου σχέση, απορρέει από την προϋφιστάμενη δημοσιοϋπαλληλική σχέση, η δε απονομή σύνταξης, που βαρύνει ευθέως τον κρατικό προϋπολογισμό, αποτελεί νομικό παρακολούθημα και προέκταση της προϋφιστάμενης δημοσιοϋπαλληλικής σχέσης, υπό την έννοια ότι το Δημόσιο ανέλαβε ως εργοδότης τη γενικότερη υποχρέωση για την καταβολή σύνταξης υπό όρους που μπορεί να θεωρηθούν ότι αποτελούν τμήμα της σύμβασης εργασίας (βλ. Ε.Δ.Δ.Α. απόφαση της 22.10.2009, Αποστολάκης κατά Ελλάδος σκ. 35, της 9.7.2009 Zeibek κατά Ελλάδας σκ. 37, Ελ.Συν. 2482/2011, ΣτΕ 121/2012, 2001/2014). Περαιτέρω δε και υπό την εκδοχή ότι ο λόγος μπορεί να εκτιμηθεί ως ισχυρισμός ότι για την επιβολή των επίμαχων περικοπών απαιτείτο προσήκουσα αιτιολογία είναι απορριπτέος, δοθέντος ότι κατά τα ανωτέρω, με βάση τις προεκτεθείσες αιτιολογικές εκθέσεις, εν πάση περιπτώσει διατυπώνεται τέτοιας φύσης αιτιολογία και τούτο ανεξαρτήτως του ότι σύνταξη οικονομικής ή αναλογιστικής μελέτης δεν απαιτείται, όταν πρόκειται να ληφθεί ένα συγκεκριμένο γενικού χαρακτήρα νομοθετικό μέτρο περιορισμού (περικοπής) συνταξιοδοτικών παροχών στο κανονιστικό πλαίσιο γενικότερου πλέγματος

άμεσων μέτρων οικονομικής πολιτικής, εχόντων δημοσιονομικό χαρακτήρα, όπως οι επίμαχες περικοπές (πρβλ. ΣτΕ 734/2016 Ολομ. σκ. 27).

10.7. Κατόπιν αυτών, είναι αβάσιμοι οι προβαλλόμενοι με την υπό κρίση αγωγή και το υπόμνημα του ενάγοντος λόγοι περί παράνομης κατάργησης, από 1.6.2010, των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων, Πάσχα και αδείας, που λάμβανε, με τη σύνταξή του, ο ενάγων, λόγω αντισυνταγματικότητας και αντίθεσης των διατάξεων των παρ. 1 και 2 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010 στα άρθρα 2 παρ.1, 4 παρ. 1 και 5, 17, 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

11. Περαιτέρω, με την κρινόμενη αγωγή ο ενάγων προβάλλει ότι ο ν. 3845/2010, επί του οποίου, κατά τους ισχυρισμούς του, ερείδεται η επίμαχη περικοπή-κατάργηση των επιδομάτων εορτών και αδείας, αντίκειται στο Σύνταγμα, διότι, αν και με τον εν λόγω νόμο κυρώνεται το προσαρτημένο σε αυτόν Μνημόνιο (αποτελούμενο από δύο από τα αναφερόμενα στη σκέψη **9.1** δύο επιμέρους Μνημόνια και ειδικότερα από το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής και το Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής), το οποίο αποτελεί διεθνή συμφωνία, η οποία έχει συναφθεί μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, των κρατών-μελών της Ευρωζώνης και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και με την οποία παραχωρούνται σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες, που, κατά το Σύνταγμα, ασκούνται από την κυβέρνηση, το νομοθετικό σώμα και την εκτελεστική εξουσία, ο νόμος αυτός δεν έχει ψηφιστεί από την πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών, κατά παράβαση του άρθρου

28 παρ. 2 του Συντάγματος, το οποίο ορίζει ότι: «Για να εξυπηρετηθεί σπουδαίο εθνικό συμφέρον και να προαχθεί η συνεργασία με άλλα κράτη, μπορεί να αναγνωρισθούν, με συνθήκη ή συμφωνία, σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα. Για την ψήφιση νόμου που κυρώνει αυτή τη συνθήκη ή συμφωνία απαιτείται πλειοψηφία των τριών πέμπων του όλου αριθμού των βουλευτών». Ο ισχυρισμός, όμως, αυτός του ενάγοντος πρέπει να απορριφθεί προεχόντως ως απαράδεκτος, καθόσον με αυτόν αποδίδει αντισυνταγματικότητα στο ν. 3845/2010, στον οποίο προσαρτήθηκαν τα Μνημόνια, και όχι στο ν. 3847/2010, κατ' εφαρμογή του οποίου από 1.6.2010 και εφεξής σταμάτησε να του καταβάλλεται μαζί με τη σύνταξή του το επίδομα εορτών και αδείας. Ως εκ τούτου, εφόσον οι διατάξεις του ν. 3845/2010 δεν αποτελούν νόμιμο έρεισμα της ανωτέρω περικοπής (πρβλ. ΣτΕ 2513/2003), ο συγκεκριμένος λόγος αλυσιτελώς προβάλλεται. Ακόμη δε και αν ήθελε γίνει δεκτό ότι ο ως άνω προβαλλόμενος λόγος αντισυνταγματικότητας αφορά στη διαδικασία ψήφισης του ν. 3847/2010, είναι, επίσης, απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης, δοθέντος ότι δεν ενσωματώνονται στον νόμο αυτόν τα υπογραφέντα Μνημόνια Συνεργασίας -και τούτο, ανεξαρτήτως αν συνιστούν ή μη διεθνείς συμβάσεις κατά την αληθή νομική τους φύση- ούτε άλλωστε κυρώνονται με αυτόν διεθνείς συμφωνίες, με τις οποίες μεταβιβάζονται στα όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες των οργάνων της ελληνικής πολιτείας. Αντιθέτως, με τον ν. 3847/2010, ο οποίος έχει εκδοθεί κατ' ενάσκηση της κυριαρχικής εξουσίας του έλληνα νομοθέτη να θεσπίζει πρωτεύοντες κανόνες δικαίου, ρυθμίστηκε ο επανακαθορισμός, από 1.6.2010, των επιδομάτων εορτών και του επιδόματος αδείας για τους συνταξιούχους και

βοηθηματούχους του Δημοσίου. Συνεπώς, δεν υφίσταται θέμα αναγνώρισης, με τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις, αρμοδιοτήτων σε όργανα διεθνών οργανισμών, κατά την έννοια του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος. Σε κάθε περίπτωση, ανεξαρτήτως αν το Μνημόνιο αποτελεί διεθνή συμφωνία, εμπίπτουσα ή μη στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος, κατά πάγια νομολογία, δεν εξετάζονται παραδεκτώς από τα Δικαστήρια ζητήματα εσωτερικής συνταγματικότητας διατάξεων τυπικών νόμων, στα οποία εμπίπτει και η διαδικασία ψήφισης του νόμου (βλ. ΣτΕ 902-903/1981, 1270/1977 Ολομ., 2185/1994). Δοθέντος δε ότι το ζήτημα της ψήφισης τυπικού νόμου από τη συνήθη πλειοψηφία των βουλευτών, αντί από την προβλεπόμενη από ειδική συνταγματική διάταξη αυξημένη πλειοψηφία, όπως είναι εκείνη που προβλέπεται από το άρθρο 28 παρ. 2 του Συντάγματος, ανάγεται στη διαδικασία ψήφισης του νόμου, ο ανωτέρω λόγος προβάλλεται, επίσης, απαραδέκτως. Όπου ο συνταγματικός νομοθέτης ήθελε να ελέγχονται από τα δικαστήρια ζητήματα σχετικά με τη διαδικασία ψήφισης του νόμου, στην οποία περιλαμβάνεται και η απαιτούμενη για την ψήφισή του πλειοψηφία, το όρισε ρητώς (βλ. άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος, προκειμένου περί συνταξιοδοτικών διατάξεων σε άσχετα νομοσχέδια). Άλλωστε, από το άρθρο 93 παρ. 4 του Συντάγματος, κατά το οποίο «Τα δικαστήρια υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα», συνάγεται ότι τα δικαστήρια έχουν εξουσία προς έλεγχο μόνον της συμφωνίας του περιεχομένου του νόμου προς το Σύνταγμα, όχι δε και της εκ μέρους του νομοθετικού σώματος τήρησης των υπό του Συντάγματος καθιερωμένων, για την ψήφιση των νόμων, διαδικαστικών διατάξεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και αυτές που καθιερώνουν

αυξημένη πλειοψηφία για την ψήφιση ορισμένων νόμων (πρβλ. ειδικότερη γνώμη στις ΣτΕ Ολομ. 668/2012, σκ. 27, 1283/2012, σκ. 23).

12. Το άρθρο πρώτο του ν. 3845/2010 όριζε στην παράγραφο 4 ότι «Παρέχεται στον Υπουργό Οικονομικών η εξουσιοδότηση να εκπροσωπεί το Ελληνικό Δημόσιο και να υπογράφει κάθε μνημόνιο συνεργασίας, συμφωνία ή σύμβαση δανεισμού, διμερή ή πολυμερή, με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη - μέλη της ζώνης του ευρώ, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, προκειμένου να εφαρμοστεί το πρόγραμμα της προηγούμενης παραγράφου. Τα μνημόνια, οι συμφωνίες και οι συμβάσεις του προηγούμενου εδαφίου, εισάγονται στη Βουλή για κύρωση». Με την παράγραφο 9 του άρθρου μόνου του ν. 3847/2010, η οποία, σύμφωνα με την παράγραφο 10 του ίδιου άρθρου, άρχισε να ισχύει από τη δημοσίευση του εν λόγω νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (11.5.2010), τροποποιήθηκε το δεύτερο εδάφιο της ανωτέρω παραγράφου 4 και η λέξη «κύρωση» αντικαταστάθηκε με τις λέξεις «συζήτηση και ενημέρωση», προστέθηκε δε νέο εδάφιο, με το οποίο ορίστηκε ότι «Ισχύουν και εκτελούνται από της υπογραφής τους» [εννοείται: μνημόνιο, συμφωνία ή σύμβαση δανεισμού του εδαφίου α΄]. Οι διατάξεις των εδαφίων β΄ και γ΄ της ανωτέρω παραγράφου 4 του άρθρου πρώτου του ν. 3845/2010, όπως ισχύουν μετά τον ν. 3847/2010, αφορούν μνημόνια, συμφωνίες και συμβάσεις δανεισμού, που ενδεχομένως θα καταρτιστούν ή θα συναφθούν στο μέλλον, δηλαδή μετά τη δημοσίευση του νεότερου ν. 3847/2010. Ως εκ τούτου, δεν συνδέονται με την επίμαχη περικοπή-κατάργηση των επιδομάτων εορτών και αδείας στους συνταξιούχους του Δημοσίου, η οποία πραγματοποιήθηκε κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1 του άρθρου μόνου του ίδιου ν. 3847/2010.

Άλλωστε, και το προσαρτημένο στον ν. 3845/2010 Μνημόνιο, ανεξαρτήτως του χαρακτήρα του, δεν διέπεται εν πάση περιπτώσει από τις ανωτέρω διατάξεις των εδαφίων β' και γ' της παραγράφου 4 του άρθρου πρώτου του εν λόγω νόμου, όπως ισχύουν μετά τον ν. 3847/2010, αφού είχε καταρτιστεί πριν από την έναρξη ισχύος τους. Ενόψει των ανωτέρω, είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης ο ισχυρισμός του ενάγοντος, με τον οποίο, κατ' εκτίμηση αυτού, προβάλλεται ότι η ως άνω κατάργηση των επιδομάτων εορτών και αδείας στους συνταξιούχους του Δημοσίου δεν είναι νόμιμη, διότι έχει ως έρεισμα την προαναφερθείσα διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου πρώτου του ν. 3845/2010, όπως ισχύει μετά τον ν. 3847/2010, η οποία, κατά τον ενιστάμενο, αντίκειται στο άρθρο 36 παρ. 2 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «οι συνθήκες για ... οικονομική συνεργασία και συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς ή ενώσεις, ... ή οι οποίες επιβαρύνουν ατομικά τους Έλληνες, δεν ισχύουν χωρίς τυπικό νόμο που τις κυρώνει» (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012, σκ. 30, 1283/2012, σκ. 26).

13.1. Άλλωστε, στο άρθρο 6 παρ. 1 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 σημείο 8) της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με το άρθρο πρώτο του ν. 3671/2008 (Α' 129), ορίζεται ότι: «Η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόσθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007, στο Στρασβούργο, ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. Οι διατάξεις του Χάρτη δεν συνεπάγονται καμία επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως αυτές ορίζονται στις

Συνθήκες. Τα δικαιώματα, οι ελευθερίες και οι αρχές του Χάρτη ερμηνεύονται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του τίτλου VII του Χάρτη που διέπουν την ερμηνεία και την εφαρμογή του και λαμβανομένων δεόντως υπόψη των επεξηγήσεων οι οποίες αναφέρονται στον Χάρτη και στις οποίες μνημονεύονται οι πηγές των εν λόγω διατάξεων». Περαιτέρω, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007/C 303/01, 2010/C 83/02) «επιβεβαιώνει, σεβόμενος τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της Ένωσης, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας, τα δικαιώματα που απορρέουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, τους Κοινωνικούς Χάρτες που έχουν υιοθετηθεί από την Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης καθώς και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Εν προκειμένω, ο Χάρτης θα ερμηνεύεται από τα δικαστήρια της Ένωσης και των κρατών μελών, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των επεξηγήσεων που καταρτίστηκαν υπό την εποπτεία του Προεδρείου της Συνέλευσης που συνέταξε τον Χάρτη και αναπροσαρμόστηκαν υπ' ευθύνη του Προεδρείου της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης». Ειδικότερα, στο άρθρο 51 του ΤΙΤΛΟΥ VII ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ ορίζονται τα εξής: «Πεδίο εφαρμογής 1. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη απευθύνονται στα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, τηρούμενης της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, οι ανωτέρω σέβονται τα δικαιώματα, τηρούν τις

αρχές και προάγουν την εφαρμογή τους, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως της απονέμονται από τις Συνθήκες. 2. Ο παρών Χάρτης δεν διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης πέραν των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και δεν θεσπίζει νέες αρμοδιότητες και καθήκοντα για την Ένωση, ούτε τροποποιεί τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα όπως ορίζονται στις Συνθήκες». Περαιτέρω, σύμφωνα με την επεξήγηση σχετικά με το άρθρο 51 - Πεδίο εφαρμογής «Σκοπός του άρθρου 51 είναι να προσδιορισθεί το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη. ... Όσον αφορά τα κράτη μέλη, από τη νομολογία του Δικαστηρίου απορρέει πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων που καθορίζονται στο πλαίσιο της Ένωσης επιβάλλεται στα κράτη μέλη μόνον όταν ενεργούν εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 13ης Ιουλίου 1989, Wachauf, υποθ. 5/88, Συλλ. 1989, σ. 2609- απόφαση της 18ης Ιουνίου 1991, ERT, Συλλ. 1991, σ. I-2925- απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1997, υποθ. C-309/96 Annibaldi, Συλλ. 1997, σ. I-7493). Προσφάτως, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τη νομολογία αυτή ως εξής: "Επί πλέον, υπενθυμίζεται ότι οι υποχρεώσεις που απορρέουν από την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην κοινοτική έννομη τάξη δεσμεύουν και τα κράτη μέλη όταν υλοποιούν κοινοτικές ρυθμίσεις ..." (απόφαση της 13ης Απριλίου 2000, υποθ. C-292/97, Συλλ. 2000, σ. I-2737, παράγραφος 37 του σκεπτικού). Η παράγραφος 2, από κοινού με τη δεύτερη πρόταση της παραγράφου 1, επιβεβαιώνει ότι ο Χάρτης δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την επέκταση των αρμοδιοτήτων και των καθηκόντων που απονέμονται στην Ένωση από τις Συνθήκες. Εν προκειμένω, μνημονεύεται ρητώς κάτι που απορρέει λογικά από την αρχή της

επικουρικότητας και από το γεγονός ότι η Ένωση διαθέτει μόνον δοτές αρμοδιότητες. Τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως διασφαλίζονται στην Ένωση, παράγουν αποτελέσματα μόνον στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων αυτών που καθορίζονται από τις Συνθήκες. Κατά συνέπεια, η υποχρέωση των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, σύμφωνα με τη δεύτερη πρόταση της παραγράφου 1, να προάγουν τις αρχές του Χάρτη μπορεί να προκύπτει μόνο εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων αυτών. Η παράγραφος 2 επίσης επιβεβαιώνει ότι ο Χάρτης δεν μπορεί να επιφέρει την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης πέραν των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως καθορίζονται στις Συνθήκες. Το Δικαστήριο έχει ήδη κατοχυρώσει τον κανόνα αυτό σε σχέση με τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζονται ως στοιχείο του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 1998, υποθ. C-249/96 Grant, Συλλ. 1998, σ. 1-621, παράγραφος 45 του σκεπτικού). Σύμφωνα με τον κανόνα αυτό, κρίνεται ως αυτονόητο ότι η παραπομπή του άρθρου 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο Χάρτη δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι επεκτείνει την εμβέλεια των δράσεων των κρατών μελών που ορίζονται ως "εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης" (κατά την έννοια της παραγράφου 1 και της προαναφερθείσας νομολογίας)».

13.2. Με την κρινόμενη αγωγή προβάλλεται ότι η επίμαχη ρύθμιση του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, κατά το μέρος με το οποίο θεσπίζεται η κατάργηση των χορηγούμενων έως 31.5.2010 επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδείας σε όσους εκ των συνταξιούχων του Δημοσίου λαμβάνουν μηνιαίο ποσό σύνταξης μεγαλύτερο 2.500 ευρώ, προσβάλλει το κοινωνικό κεκτημένο και παραβιάζει ευθέως τα

δικαιώματα στην εργασία, την κοινωνική ασφάλιση και τη συνταξιοδότηση, που κατοχυρώνονται στα άρθρα 15 παρ. 1, 17 και 31 παρ. 1 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα, όμως, με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω, στην προκειμένη περίπτωση, δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες διέπουν τις δράσεις των κρατών-μελών μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης και δεν αφορούν, συνεπώς, τη λήψη από το κράτος-μέλος μέτρων αμιγώς εσωτερικής πολιτικής. Ούτε, επίσης, η συνεργασία της Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στην κατάρτιση του οικονομικού προγράμματος της ελληνικής κυβέρνησης αρκεί για την εφαρμογή των διατάξεων του Χάρτη, καθόσον το επίμαχο μέτρο λήφθηκε από όργανα του ελληνικού Κράτους και με βάση τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1285/2012). Ως εκ τούτου, εφόσον με την προσβαλλόμενη πράξη δεν εφαρμόστηκαν διατάξεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρωτογενούς ή παράγωγου (βλ. ΣτΕ Ολομ. 239/2015), ο προσβαλλόμενος με την εν λόγω αγωγή ισχυρισμός περί αντίθεσης της επίμαχης ρύθμισης του ν. 3847/2010 στις ως άνω διατάξεις του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεξαρτήτως της αοριστίας αυτού, πρέπει να απορριφθεί ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης. Για τον ίδιο ως άνω λόγο πρέπει να απορριφθεί και ο ισχυρισμός του ενάγοντος ότι η διάταξη του άρθρου μόνου του ν. 3847/2010 παραβιάζει τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δ.Ε.Ε.) αναφορικά με την ερμηνεία των ανωτέρω διατάξεων του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ απορριπτέος, πρωτίστως ως αόριστος άλλως ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης νομικής βάσης, καθίσταται και

ο προβαλλόμενος στην ένδικη αγωγή ισχυρισμός ότι η διάταξη του άρθρου μόνου του ν. 3847/2010 παραβιάζει τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.), καθόσον η νομολογία του ανωτέρω δικαστηρίου δεν θεσπίζει ούτε καταργεί αλλά ερμηνεύει και εφαρμόζει υφιστάμενους κανόνες δικαίου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο πλαίσιο του ελέγχου της συμβατότητας εθνικών νομοθετικών διατάξεων με τις διατάξεις της ως άνω Σύμβασης.

14. Κατ' ακολουθία όλων των ανωτέρω, η Ολομέλεια κρίνει ότι η ένδικη αγωγή είναι απορριπτέα ως νόμω αβάσιμη, καθόσον οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου μόνου του ν. 3847/2010, κατ' εφαρμογή των οποίων σταμάτησε, από 1.6.2010 και εφεξής, να καταβάλλονται στον ενάγοντα, στρατιωτικό συνταξιούχο, τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα καθώς και το επίδομα αδείας, δεν αντίκεινται στα άρθρα 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 17, 22, 25 παρ. 1 και 3, 28 παρ. 1 και 2 και 36 παρ. 2 του Συντάγματος, ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στην αρχή της αναλογικότητας ούτε δε στα άρθρα 15 παρ. 1, 17 και 31 παρ. 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Διά ταύτα

Απαραδέκτως εισάγεται, με τη διαδικασία του άρθρου 108Α παρ. 1 του π.δ.1225/1981 ενώπιον της Ολομελείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η έφεση η οποία, στρεφόμενη κατά της .../19.11.2010 πράξης της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, κρίνεται ως ένσταση.

Παραπέμπει την ένσταση αυτή ενώπιον του αρμοδίου Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Επιλύει το νομικό ζήτημα όσον αφορά την αγωγή που σωρεύεται με την ανωτέρω ένσταση κατά της .../19.11.2010 πράξης της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Αποφαίνεται ότι οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου μόνου του ν. 3847/2010 , κατ' εφαρμογή των οποίων σταμάτησε, από 1.6.2010 και εφεξής, να καταβάλλονται στον ενάγοντα, στρατιωτικό συνταξιούχο, τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα καθώς και το επίδομα αδείας, δεν αντίκεινται στα άρθρα 2 παρ. 1, 4 παρ. 1 και 5, 17, 22, 25 παρ. 1 και 3, 28 παρ. 1 και 2 και 36 παρ. 2 του Συντάγματος, ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στην αρχή της αναλογικότητας ούτε δε στα άρθρα 15 παρ. 1, 17 και 31 παρ. 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο ανωτέρω σκεπτικό.

Απορρίπτει την ένδικη αγωγή και την υπέρ αυτής ασκηθείσα παρέμβαση.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, στις 2 Δεκεμβρίου 2015.

Η ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΚΑΛΛΗ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΣΑΚΑΝΙΚΑΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του,
στις 19 Σεπτεμβρίου 2018.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ